Urjalan kunta

LAAJA HYVINVOINTIKERTOMUS 2017-2020
HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2024

URJALA

Sisällysluettelo

OSA 1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020 2
1. Johdanto 2
1.1. Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana 2
1.2. Urjalan laajan hyvinvointikertomuksen työstöprosessi 2
2. Urjalan väestön hyvinvointiin vaikuttavat rakenteelliset tekijät 3
2.1. Indikaattorit 3
2.2. Väestö ja perherakenne 4
2.3. Talous ja elinvoima 6
2.4. Työllisyys 6
2.5. Elinympäristö 7
3. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen ja painopisteet vuosina 2017-2020 7
3.1. Rakenteet 7
3.2. Painopisteet ja tavoitteet Urjalassa 7
4. Väestön hyvinvointi ja terveyden edistäminen Urjalassa 2017-2020 8
4.1.Pikkulapset ja lapsiperheet 8
4.2. Koululaiset ja opiskelijat 9
4.3. Nuoret ja nuoret aikuiset 11
4.4.Työikäiset 13
4.5. Ikäihmiset 14
4.6. Kaikki ikäryhmät 16
5. Johtopäätökset vahvuuksista ja kehittämiskohteista hyvinvoinnin edistämisessä Urjalassa 18
5.1. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnan toimintana 18
OSA 2 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021-2024 20
6. Kuntastrategia johtaa hyvinvointityötä 20
7. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat 20
8. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024 20
8.1. Toimenpiteet asetettujen painopisteiden ja tavoitteiden toteutumiseksi 23
8.2. Hyte-kerroin 37
OSA 3 VALTUUSTOKÄSITTELY 38
9. Urjalan laajan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman laatijat 38
10. Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen 39

OSA 1 VÄESTÖN HYVINVOINNIN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA 2017-2020

1. Johdanto

1.1. Laaja hyvinvointikertomus lakisääteisenä ja strategisena asiakirjana

Kuntalain (410/2015) mukaan kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtiminen on kunnan perustehtävä. Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kuntaa huolehtimaan terveyden ja hyvinvoinnin edellytysten huomioimisesta kaikkien hallinnonalojen toiminnassa sekä seuraamaan väestön terveyttä, hyvinvointia ja toteutettuja toimenpiteitä. Niistä tulee raportoida valtuustolle vuosittain, minkä lisäksi valtuustolla on kerran valtuustokaudessa valmisteltava laaja hyvinvointikertomus.

Laaja hyvinvointikertomus on työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitteluun, seurantaan, raportointiin ja arviointiin, joka tehdään kullekin valtuustokaudelle erikseen. Laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman kertomusosa vuosilta 2017-2020 on määrä käsitellä Urjalassa päättyvän valtuustokauden loppuun mennessä. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024 käsitellään uuden valtuustokauden alkaessa. Tällöin hyvinvointisuunnitelma lisätään omana osanaan hyvinvointikertomusosaan ja tällöin yhdistyy Urjalan laaja hyvinvointikertomus 2017-2020 ja –suunnitelma 2021-2024.

Lopullinen asiakirja koostuu kahdesta pääosasta; kertomus- ja suunnitelmaosasta. Kertomusosa kuvaa väestön hyvinvointiin vaikuttaneita rakenteellisia tekijöitä Urjalassa, kuntalaisten hyvinvoinnin lähtökohtia ja nykytilaa sekä kunnan toimintaa hyvinvoinnin edistämiseksi 2017-2020. Suunnitelmaosan lähtökohtana kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi on kuntastrategia, joka tarkastellaan valtuustokauden alkaessa. Lisäksi lähtökohtina ovat väestön hyvinvoinnin tilaa kuvaava tilastotieto sekä kuntalaisten ja eri sidosryhmien näkemykset.

Urjalan kunnan laajalla hyvinvointikertomuksella ja -suunnitelmalla on yhteys Pirkanmaan alueelliseen hyvinvointikertomukseen ja -suunnitelmaan vuosille 2021-2024.

1.2. Urjalan laajan hyvinvointikertomuksen työstöprosessi

Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelu aloitettiin vuonna 2020 liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin koordinoimana. Laajan hyvinvointikertomuksen valmistelusta ja moniammatillisen yhteistyön toteutumisesta on huolehtinut ja vastannut kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, Hyte. Hyte- työryhmään kuului liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin lisäksi kunnanjohtaja, perusturvajohtaja, sivistysjohtaja, tekninen johtaja, varhaiskasvatuspäällikkö, työllisyyspäällikkö, ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö, perhepalveluiden koordinaattori, johtava hoitaja, kotihoidon palveluesimies, koulukuraattori sekä liikunnan ja terveystiedon opettaja. Hyvinvointikertomuksen kirjoittamisesta on vastannut hyvinvointikoordinaattori yhteistyössä kunnanjohtajan kanssa. Valmisteluun ovat lisäksi osallistuneet esimiesten ohjeistuksella muut kunnan työntekijät aineiston kokoamisen muodossa.

2. Urjalan väestön hyvinvointiin vaikuttavat rakenteelliset tekijät

2.1. Indikaattorit

Laajassa hyvinvointikertomuksessa on käytetty indikaattoritietoa Sotkanetin tietokannasta, TEAviisarista sekä eri toimialojen omista tilastoista. Indikaattoripankki Sotkanet on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tietopalvelu, joka tarjoaa kaikista Suomen kunnista viimeisimpään voimassa olevaan kuntajakoon perustuen keskeisiä väestön hyvinvointia ja terveyttä koskevia tietoja vuodesta 1990 alkaen.

Sotkanetin tietokantaan tallentuu myös kouluterveyskyselyn tulokset. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi peruskoulun vuosiluokille 4 – 5 ja lukiokoulutuksen 1.-2. vuosiluokkien opiskelijoille. Move-järjestelmällä mitataan koululaisten fyysistä toimintakykyä valtakunnallisesti vuosittain. Siitä saadaan tietoa perusopetuksen 5. ja 8. luokan oppilaiden fyysisestä toimintakyvystä ja tämän pohjalta saatu tieto voidaan yhdistää esimerkiksi laajoihin terveystarkastuksiin. Move- järjestelmän keskeisenä tarkoituksena on kannustaa omatoimiseen fyysisestä toimintakyvystä huolehtimiseen.

TEAviisari on työväline kunnille ja kouluille. Tiedot kuvaavat terveydenedistämisaktiivisuutta eli kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. TEAviisari -arviointia tehdään kuntajohdossa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, liikuntapalveluissa, kulttuuripalveluissa sekä perusterveydenhuollossa.

TEAviisari- tiedonkeruun (itsearviointi) mukaan (kuva 1) Urjalassa on parhaiten onnistuttu perusopetuksessa. Kulttuuritoimi näyttäytyy arvioinnissa heikoimpana. Arviointi toteutetaan kahden vuoden välein.

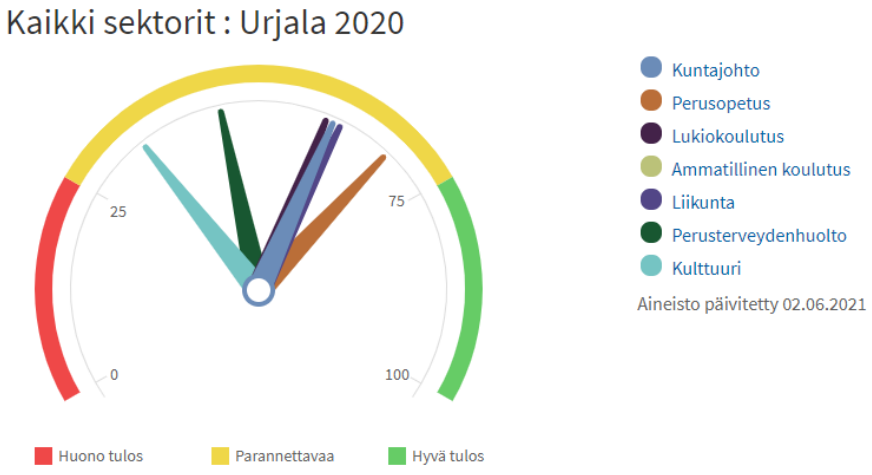

Pisteet	2020	2019	2018	2017
Kaikki sektorit	58	58	65	63
Kuntajohto	..	60	..	79
Perusopetus	..	68	..	63
Lukiokoulutus	59	..	71	..
Ammatillinen koulutus	..	..	..	..
Liikunta	61	..	59	..
Perusterveydenhuolto	45	..	53	..
Kulttuuri	..	34	..	..

Kuva 1. TEAviisarin koonti Urjala 2020

2.2. Väestö ja perherakenne

Vuoden 2020 lopussa Urjalassa oli 4644 asukasta. Väkiluku on vähentynyt 148 henkilöllä vuodesta 2018. Suurin ikäluokka on työikäiset 18-64 vuotiaat, heitä oli 51 prosenttia koko väestöstä. Urjalan väestön ikärakenne on huomattavasti Pirkanmaan keskiarvoja vanhusvoittoisempi. Kunnassa huoltosuhde on muuttumassa ja tämä tulee tulevaisuudessa huomioida palveluiden suunnittelussa, toteutuksessa ja päätöksenteossa. Vuonna 2019 huoltosuhdeluku oli Urjalassa 84,3, Akaassa 68,7, muualla Pirkanmaalla 59,8 ja koko maassa vain 61,4.

Urjalan väestörakenne 2020

0-9 vuotiaat	362
10-19 vuotiaat	445
20-29 vuotiaat	278
30-39 vuotiaat	439
40-49 vuotiaat	554
50-59 vuotiaat	653
60-69 vuotiaat	798
70-79 vuotiaat	686
80-89 vuotiaat	338
yli 90 vuotiaat	91

Lähde: Sotkanet

Väestön muutos 2017-2020

	2017	2018	2019	2020
Syntyneet	34	36	19	25
Kuolleet	69	68	77	86
Kuntien välinen tulomuutto	221	223	195	232
Kuntien välinen lähtömuutto	238	240	246	217
Maahanmuutto	26	7	17	7
Maastamuutto	4	4	9	7

Lähde: Tilastokeskus

Väestöennuste Urjalaan

	2020	2025	2030
0-14 vuotiaat	595	476	397
15-24 vuotiaat	344	346	321
25-44 vuotiaat	844	757	702
45-64 vuotiaat	1 331	1 253	1 180
yli 65 vuotiaat	1 557	1 612	1 662

Lähde: Tilastokeskus 2019

Väestöennusteen mukaan väkiluku tulee Urjalassa laskemaan. Ennuste perustuu siihen, että muuttovoitolla ei pystytä kattamaan syntyvyydestä ja kuolleisuudesta aiheutuvaa väestön vähenemistä.

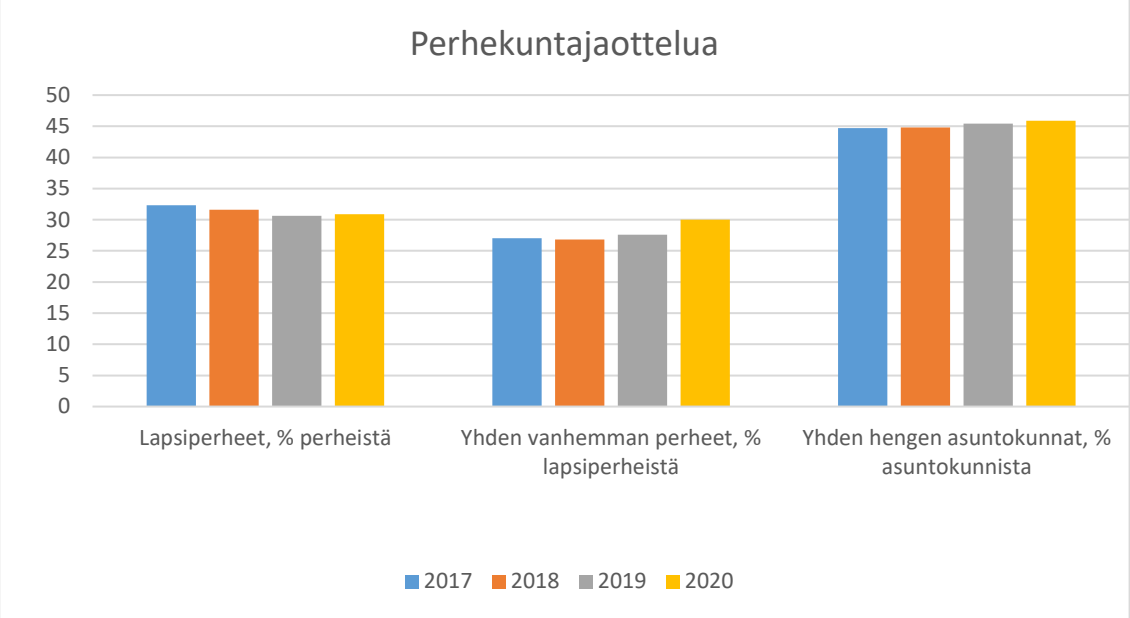

Kuva 2. Perhejaottelua Urjalassa 2017-2020

Urjalassa kaikista perheistä lapsiperheiden osuus on 31 prosenttia. Yhden vanhemman perheitä lapsiperheistä on 30 prosenttia, mikä on enemmän kuin Pirkanmaalla (23 %) tai koko Suomessa keskimäärin (23 %). Yhden hengen asuntokuntia kaikista asuntokunnista on 46 prosenttia, minkä selittää korkea ikääntyneiden osuus. Lapsettomien pariskuntien kotitalouksien määrä ei ollut saatavilla Sotkanet-tietokannasta.

Kunnan yleinen pienituloisuusaste on 19 %, mikä on korkeampi kuin muualla Pirkanmaalla ja koko Suomessa, joissa pienituloisten osuus on 13-14 %. Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden määrä on alueellista ja valtakunnallista tasoa kuitenkin matalampi.

Urjalalaisten 20 vuotta täyttäneiden keskiasteen koulutustaso verrattuna koko maahan ja Pirkanmaahan, on suurempi. Vastaavasti korkea-asteen koulutuksen saaneiden osuus on huomattavasti matalampi (19%) verrattuna koko maahan (33 %) ja Pirkanmaahan (32 %).

2.3. Talous ja elinvoima

Urjalan asukasluku on 4644, joka on 46 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin (4688). Uusia vauvoja Urjalaan syntyi 27. Väestöllinen huoltosuhde (eli työvoiman ulkopuolella tai työttömänä olevien määrä suhteessa työllisiin) vuonna 2019 Urjalassa oli 84. Yli 65 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa, vuonna 2019 määrä oli 33 % väestöstä ja alle 15 vuotiaiden osuus 13 %.

Urjalan kunnan vuoden 2020 talousarvio tehtiin alun perin 530 637 euroa alijäämäiseksi. Lopullinen alijäämä oli 136 119 €.

Toimintakate heikkeni vuodesta 2019 hieman vajaalla 1,9 miljoonalla eurolla. Urjalan kulujen kasvu oli Pirkanmaan muihin kuntiin nähden suurta. Verokertymä jäi 121 306 alle talousarvion, mutta kasvua vuoteen 2019 oli noin 590 000 euroa. Tuloveron kasvu vuosien 2019 ja 2020 välillä johtui pääasiassa verottajan teknisistä muutoksista.

Urjalan elinkeinorakennetta leimaa korkea työpaikkaomavaraisuus, monipuolinen ja dynaaminen yritystoiminta sekä suhteellisen suuri maa- ja metsätalouden osuus työpaikoista. Työpaikkaomavaraisuus on lähes 80%, kun se tyypillisesti on n. 70%. Omassa kunnassa työssäkäyvien osuus on 67% työllisistä.

Alueemme yritykset tekevät tiivistä yhteistyötä ja Urjalaan on muodostunut mini-ekosysteemejä erityisesti teollisuuden ja logistiikan aloille. Työvoiman saatavuuden ja osaamisen turvaamiseksi meitä auttaa naapurikuntien oppilaitokset Forssassa ja Valkeakoskella. Koulutuskuntayhtymä Tavastia tuottaa Nuutajärvellä lasialan ammatillista koulutusta, ja sen ansiosta kunnassamme on merkittävä taidelasiosaamisen yhteisö.

Kunnassamme on toteutettu valtuuston vahvistamaa Elinvoimaohjelmaa vuosille 2017-2020. Elinvoimaohjelmalla vahvistetaan kuntakehitystä vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä, lisätään nykyisten yritysten toimintaedellytyksiä ja luodaan edellytyksiä uusien toimeentulomahdollisuuksien synnylle.

2.4. Työllisyys

Urjalan työttömyysprosentti oli vuoden 2019 lopussa 9,6 % (190 työtöntä, joista alle 25- vuotiaita oli 31), laskien hieman edellisvuodesta. Työttömyys oli alhaisempaa kuin Pirkanmaalla keskimäärin. Alimmillaan työttömyys oli vuoden aikana 8,6 prosenttia, mikä haastoi jo yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Koronapandemian vaikutuksesta työttömien työnhakijoiden määrä lisääntyi ja työttömyysaste kasvoi kaikissa Pirkanmaan kunnissa. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan työttömien ja lomautettujen määrä oli suurimmillaan Urjalassa huhtikuussa, mutta laski huomattavasti elokuulle 2020.

Pirkanmaan elinkeino, liikenne ja ympäristökeskuksen mukaan vuoden 2020 syyskuuhun mennessä työttömien työnhakijoiden määrä oli lisääntynyt syyskuusta 2019 20,6 prosenttia. Tämä merkitsee yhteensä 223 henkilöä.

2.5. Elinympäristö

Urjala sijaitsee valtatie 9:n varrella Tampereelta Turkuun päin mentäessä. Matkaa Tampereelle on 60 kilometriä ja Turkuun 105 kilometriä. Lähiseudun kaupunkeja ovat Akaa (30 km), Forssa (35 km), Loimaa (40 km), Huittinen (50 km) ja Sastamala (60 km).

Urjalassa hieman vajaa puolet (49,1%) kuntalaisista asuu taajamassa. Urjalan taajamaväestö kuuluu vain yhteen taajamaan eli kunnan keskustaajamaan Urjalan kirkonkylään, Laukeelaan. Rivi- ja pientaloissa asuu 87,4 %.

3. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen ja painopisteet vuosina 2017-2020

3.1. Rakenteet

Kunnanhallitus hyväksyi liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin nimikkeen 1.2.2018. Tehtävää on hoitanut Heidi Jalli ja hänen sijaisenaan 1.8.2019 – 31.1.2022 liikunnanohjaaja AMK Marjo Jäärni. Hyvinvointikoordinaattorin tehtävä on koostunut 20 prosentin kokonaistyöajasta. Liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin tehtäviin kunnan sisäisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoinnin lisäksi on osallistua alueelliseen verkostotyöhön, johon kuului Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikoordinaattoreiden verkosto ja terveyden edistämisen työryhmä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä valmistelee hyte- työryhmä, jonka tehtävänä on vastata hyvinvoinnin toteutumisesta kuntastrategian pohjalta, linjata ja koordinoida hyvinvoinnin johtamisen painopistealueita ja verkostoitumista. Työryhmän tehtävä on seurata ja ennakoida toimintaympäristön vaikutuksia hyvinvointiin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä johti kunnanjohtaja Hannu Maijala vuoden 2020 loppuun.

3.2. Painopisteet ja tavoitteet Urjalassa

Urjalan hyvinvointikertomuksen painopisteet ja tavoitteet ohjautuivat suoraan Pirkanmaan alueellisesta hyvinvointikertomuksesta. Kunnanvaltuusto hyväksyi 5.6.2017 valtuustokaudelle 2017-2020 laajan hyvinvointikertomuksen, jonka painopisteitä olivat:

Painopiste 1: LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

1. tavoite: Perheiden tukeminen
2. tavoite: Lasten ja nuorten liikkumisaktiivisuuden lisääntyminen
3. tavoite: Lasten, nuorten ja perheiden ruokatottumusten paraneminen
4. tavoite: Nuorten koulutuksen, työllisyyden ja osallistumisen tukeminen
5. tavoite: Lasten ja nuorten mielenterveyden tukeminen ja seuraaminen

Painopiste 2: IKÄIHMISTEN ELÄMÄNHALLINNAN EDISTÄMINEN

1. tavoite: Ikäihmisten osallisuuden ja sosiaalisten verkostojen lisäämisen tukeminen
2. tavoite: Ikäihmisten toimintakyvyn paraneminen

Painopiste 3: PÄIHTEETTÖMÄN ELÄMÄNTAVAN TUKEMINEN

1. tavoite: Päihteettömyyttä koskevan viestinnän lisääminen
2. tavoite: Valmiuksien edistäminen sote-ammattilaisten työssä päihteettömyyden edistämiseksi

Painopiste 4: SAVUTTOMUUDESTA TERVEYTTÄ

1. tavoite: Savuttomien työpaikkojen lisääminen

4. Väestön hyvinvointi ja terveyden edistäminen Urjalassa 2017-2020

4.1.Pikkulapset ja lapsiperheet

Varhaiskasvatuksen käyttöaste on lisääntynyt olennaisesti vuosien 2017-2020 aikana. Aikaisemmin varhaiskasvatusta käytettiin kokoaikaisesti huoltajien työssäkäynnin vuoksi. Vuonna 2017 lapsista varhaiskasvatuksen piirissä oli 65 % ja vuonna 2020 vastaava luku oli jo 77 %. Samaan aikaan läsnäolopäivien määrä ovat laskeneet, vaikka osallistuvien lasten määrä on noussut. Tämä kertoo siitä, että lapset ovat paikalla osaviikkoisesti ja varhaiskasvatus korvaa seurakunnan kerhojen supistumisen. Vuoden 2020 lopulla päiväkodissa oli 112 lasta ja perhepäivähoidossa 13. Vuoden 2017 lopussa vastaavat lukumäärät olivat 91 ja 37. Samaan aikaan ikäluokat ovat pienentyneet 10 lapsella, kun vuonna 2020 syntyi 27 lasta ja vuonna 2017 37 lasta. Vuonna 2019 Urjalassa syntyi vain 19 lasta.

Tarkasteluvuosien 2017-2020 aikana päiväkoti on laajentunut samaan aikaan, kun perhepäivähoito on supistunut muun muassa hoitajien eläköityessä tai siirtyessä muihin tehtäviin. Varhaiskasvatuksessa tapahtuneet lakimuutokset ja hyväksytty varhaiskasvatussuunnitelma ovat vaikuttaneet positiivisesti pedagogiikkaan ja toiminnan laatuun, mutta ne ovat vastaavasti tuoneet henkilöstölle myös uusia työtehtäviä ja haasteita.

Toimenpiteet ja tulokset

Syksyllä 2017 Urjalan varhaiskasvatus sitoutui Opetushallituksen rahoittamaan Ilo kasvaa liikkuen – ohjelmaan. Ohjelman avulla lasten monipuolista liikkumista on kehitetty, henkilökuntaa koulutettu ja uutta liikuntavälineistöä hankittu. Perhepäivähoidon toiminnan sisältöä on kehitetty ja pedagogista ohjausta vahvistettu. Perhepäivähoitoon on myönnetty määrärahaa taksikuljetuksiin mahdollistamaan säännöllisiin liikuntatuokioihin osallistuminen muun muassa liikunta- ja jäähallilla.

Seurantajakson aikana varhaiskasvatuksen henkilökunta on osallistunut Liikenneturvan-koulutukseen lasten liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Lapsille on hankittu värikkäitä huomioliivejä retkillä ja liikenteessä käytettäväksi. Urjalan kunnalla on oma Liikenneturvallisuus-työryhmä, joka kokoontuu 2 kertaa vuodessa pohtimaan eri-ikäisten kuntalaisten liikkumista liikenteessä.

Päiväkodin työntekijä on osallistunut seudullisen ravitsemustyöryhmän yhteistyöpalavereihin. Työryhmä on käsitellyt eri ikäisten lasten ruokasuosituksia, ohjeistanut henkilöstöä ja kehittänyt yhteistyötä eri toimijoiden välillä (ruokahuolto, terveydenhoito, varhaiskasvatus). Päiväkodin aloitteesta varhaiskasvatus on siirtynyt kokonaan makeisvapaaksi. Päiväkodissa on otettu käyttöön myös Sapere-ruokakasvatusmenetelmään kuuluvia toimenpiteitä.

Varhaiskasvatukseen on valmistunut Lasten kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen - suunnitelma. Lapsille on järjestetty myös säännöllistä tunne- ja turvallisuuskasvatusta. Lasten ja nuorten psykologi on pitänyt

huoltajille keskustelutilaisuuksia, jossa on ollut aiheena lasten käyttäytyminen ja tunne-elämän haasteet sekä niiden kohtaaminen arjessa. Huoltajia on osallistettu varhaiskasvatuksessa ja yhteistyö on ollut säännöllistä. Varhaiskasvatuksen henkilökunta on puuttunut havaitsemiinsa epäkohtiin ja ottanut puheeksi vanhempien kanssa myös lapsen kehitykselle vaaraksi olevia asioita, esimerkiksi ruokailuun, uneen, liikuntaan tai kotioloihin liittyen. Henkilökunta on työnsä puolesta tähän velvoitettu. Urjalan kunnassa on työskennellyt oma lasten ja nuorten psykologi sekä varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa 10.9.2018 § 23 ja suunnittelu käynnistettiin jo vuoden 2017 aikana.

Lasten ja nuorten liikkumisaktiivisuuteen pyrittiin kertomuskaudella vaikuttamaan usealla eri toimialueella ja myös terveydenhuollossa se nostettiin erityiseksi painopisteeksi niin neuvolassa kuin kouluterveydenhuollossakin ja apuna on käytetty sekä UKK-instituutin että Sydäntautiliiton Neuvokas perhe – liikkumissuosituksia sekä materiaaleja.

Leikkipuisto ”Urheilukentän leikkimaa” (urheilukentän vieressä) avattiin käyttöön vuonna 2017. Päiväkodin lapset ja esioppilaat osallistuivat nimiehdotuskilpailuun ja voittanut nimiehdotus saatiin esiopetuksesta. Lisäksi keväällä 2017 tekninen palvelukeskus kunnosti Ruokolassa olevan leikkikentän uusin leikkivälinein.

4.2. Koululaiset ja opiskelijat

Kouluterveyskyselyn mukaan urjalalaisista 4.-5. luokan oppilaista vuonna 2020 tyytyväinen elämäänsä oli 90,8%, vuonna 2017 luku oli 94%. Tyytyväinen elämäänsä 8.-9. luokkalaisista oli vuonna 2017 76,5% ja vuonna 2020 71,8%. Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vastaava luku oli vuonna 2017 73,5% ja selvästi nousi vuoteen 2019, ollen tällöin 85%.

Kouluterveyskyselyn mukaan huomionarvoista on, että 8.-9. luokkalaisten kokevat enenevässä määrin, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää (6 % 2017 ja 12,5 % 2019). Samassa ikäluokassa myös itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus on kasvanut (4,8 % 2017 ja 15,3 % 2019). 4.-5. luokkalaisten osalta yksinäisyyden tunne on puolestaan vähentynyt (5,8 % 2017 ja 3,4 % 2019).

Terveydentilansa kouluterveyskyselyn mukaan keskinkertaiseksi 4.-5. luokan oppilaista vuonna 2017 tunsi 7,1 %, kun luku vuonna 2019 oli 11%. Vastaavasti 8.-9. luokkalaisten osalta terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokevien määrä on laskenut (22,9 % 2017 ja 20,8% 2019). Lukion 1.-2. luokkalaisten osalta luku oli vuonna 2019 12,8%. Koulukiusatuksi itsensä 4.-5. luokkalaisista vuonna 2017 tunsi 5,9% ja vuonna 2019 4,6%. Vuonna 2017 6 % 8.-9. luokkalaisista koki olleensa koulukiusattu, kun vastaava luku vuonna 2019 oli 8,3%.

8.-9. luokkalaisten viikoittainen alkoholin käyttö on vähentynyt (11,1% 2017 ja 7,4% 2019), samoin kuin saman ikäluokan päivittäinen tupakkatuotteiden tai sähkösavukkeiden käyttö (15,9% 2017 ja 7% 2019).

Suurin osa lapsista ja nuorista kertoi pitävänsä koulunkäynnistä, vuonna 2019 4.-5. luokkalaisista 89,7 % (93% 2017), 8.-9. luokkalaisista 71,6% (66,3% 2017) ja lukion 1.-2. luokkalaisista 64,9 % (vertailulukua vuodelta 2019 ei ollut saatavilla). Kouluruokailun jättää Urjalassa väliin 8.-9. luokkalaisista noin 10% (20,5% 2017), kun valtakunnallinen vastaava luku on 36 %. Lukion 1. ja 2. luokan oppilaista koululounasta ei päivittäin syönyt vuonna 2019 32,5%, kun valtakunnallisesti luku oli 30,3%.

Kun tapauksia on vähintään 5, tulokset näytetään, mikäli vastaajamäärä on yhteensä ainakin 30. Kun tapauksia on alle 5, tulokset näytetään, mikäli vastaajamäärä on yhteensä ainakin 60. Lukion 1. ja 2. luokan opiskelijoista ei kaikissa tapauksissa ole saatavilla tilastotietoa.

Move- mittauksella seurataan vuosittain fyysisen toimintakyvyn kehitystä 5. ja 8. luokan oppilailta. Järjestelmässä mitataan fyysisiä ominaisuuksia (kestävyys, nopeus, voima ja liikkuvuus), motorisia taitoja (tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot) ja havaintomotorisia taitoja. Mittaustuloksissa ollaan Urjalassa oltu vuosittain lähellä valtakunnallista tasoa, kestävyyskunnon osa-alueessa Urjalan tulokset ovat olleet hieman valtakunnallista tasoa heikompia. Tulosten mukaan niiden lasten ja nuorten osuus, joilla on heikko fyysinen toimintakyky, on 5. luokan oppilaista Urjalassa vaihdellut vuosien välillä (25 % 2018, 41,2% 2019 ja 28,2% 2020). Samansuuntaisia tuloksia on ollut havaittavissa myös 8. luokan oppilailla (45,7% 2018, 31,2% 2019 ja 43,9% 2020).

Toimenpiteet ja tulokset

Sekä Move- mittaukset että kouluterveyskyselyn tulokset ovat olleet tärkeässä roolissa lasten ja nuorten tilanteen kehityksen seurannassa. Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta suunnitelmana oli kehittää tiedote, jolloin myös oppilaiden vanhemmat saisivat yleisen tason tiedon tuloksista. Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta välituntitoimintaa ja oppilaiden osallistamista välituntitoimintaan, on tarkoitus kehittää. Move- mittaustuloksista käytiin koulun henkilöstön toimesta keskusteluja lasten ja nuorten kanssa ja huoltajia on myös yleisellä tasolla tiedotettu tuloksista.

Vuonna 2020 Akaaseen perustettiin erillinen koululääkärin vakanssi. Koululääkäri on ottanut vastuuta lasten- ja nuorten terveyden edistämisestä ja hoitanut muun muassa kouluikäisten lasten ADH/ADD selvitykset myös Urjalan osalta. Erillisen nuorten mielenterveystiimi-toimintamallin kehittämistä siirrettiin, koska Perhekeskuksen kehittäminen käynnistyi ja sen yhteydessä on kehitetty myös muuta toimintaa.

Oppilashuollon tavoitteena on edistää oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Oppilashuoltoa Urjalassa linjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Kuraattori, psykologi ja terveydenhoitajan palvelut on järjestetty lähipalveluina. Edellä mainittu henkilöstö työskentelee pääosin Urjalan yhtenäiskoulun tiloissa, mutta jokaiselle on määritelty päivä Aseman koululla. Kouluterveydenhuollon järjestää Akaan kaupunki. Oppilashuoltoryhmät kokoontuvat oppilaitoskohtaisesti ja tarvittaessa yksilökohtaisina opiskeluhuoltoryhminä. Koulutuksen järjestäjätason yleisestä suunnittelusta ja kehittämisestä ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Koulupsykologin siirtyminen toiselle työnantajalle toi katkoksen psykologipalveluiden saatavuuteen kesällä 2020. Muulloin kaikki oppilashuollon toimet ovat olleet täytettynä vakituisilla työntekijöillä. Oppilashuollon toiminnassa haastetta on tuonut Aseman koulun kouluterveydenhoitajan vaihtuminen tiheään ja opetuksen järjestäjätason monialaisen opiskeluhuollon ohjausryhmän toiminta. Pienellä koulutuksenjärjestäjällä toimijat kuntakohtaisessa ryhmässä ja oppilaitoskohtaisessa ryhmässä ovat lähes samat. Yksiköissä oppilaiden mielipiteitä toiminnasta on kuultu ja oppilaita on osallistettu koulun toimintakulttuurin kehittämiseen.

Lasten ja nuorten ravitsemustyöryhmän seudulliset yhteistyöpalaverit käynnistyivät vuonna 2017. Työryhmässä käsiteltiin uusia suosituksia sekä sovittiin yhteisistä käytännöistä ravitsemusterapeutin johdolla. Lasten ja nuorten lihavuuden palveluverkon suosituksia on käyty kokouksissa läpi. Koronapandemian vuoksi suunnitellut tilaisuudet oppilaille ja huoltajille eivät vuonna 2020 toteutuneet.

Koulu- ja päiväkotiruokailussa toteutettiin kasvisruokapäivä kerran viikossa. Kouluille perustettiin kouluruokailutoimikunta, jonka tarkoituksena oli vaikutusmahdollisuuksien tarjoaminen esimerkiksi ruokalistan sisältöön tai ruokailutilan viihtyvyyteen. Kouluilla tehtiin myös erilaisia tempauksia ruokailuun liittyen, muun muassa tarjottiin maksutonta aamupuuroa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen viikolla. Muita ravitsemukseen liittyviä toimenpiteitä olivat muun Akaan kanssa yhteistyössä päivitetty ruoka-aineallergialomake.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan tarkoituksena on ollut tarjota virikkeellistä ja turvallista toimintaa lapsille ennen koulupäivää ja sen jälkeen, kohderyhmänä 1.-2. luokkien oppilaat ja erityisoppilaat perusopetuksen loppuun saakka. Lisäksi tavoitteena on ollut edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Toimintaa tulee olla 570 tuntia vuodessa (3h/pvä). Urjalassa aamu- ja iltapäivätoimintaa tarjottiin kouluilla enemmän kuin lain edellyttämä minimimäärä, tällöin mahdollistettiin huoltajan työssäkäynti. Toimintamaksua ei peritty tai maksusta annettiin alennusta, mikäli huoltajan toimeentuloedellytykset sen vaativat. Aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta tehtiin yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa, jotta saatiin taattua henkilökunnan riittävyys sekä tilojen ja toimintavälineiden monipuolisuus.

Urjalan peruskoulut olivat mukana Liikkuva Koulu- ohjelmassa. Ohjelman mukana tulleita käytänteitä on onnistuttu vakiinnuttamaan koulun arkeen hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen aikana kouluille hankittiin polkupyöriä ja ne ovat olleet aktiivisessa käytössä myös hankkeen jälkeen. Liikuntavälitunnit ovat erittäin suosittuja, ja niitä on jatkettu siihen saakka, kunnes koronapandemia keskeytti toiminnan.

Väinö Linnan lukio on ollut mukana syksystä 2020 alkaen Liikkuva Opiskelija- hankkeessa, jonka tarkoituksena on tukea liikunnallisen toimintakulttuurin muodostumista toisen asteen opiskeluun. Hankkeessa koululle hankittiin luokkatiloihin muun muassa jumppapalloja, toteutettiin kuntosaliohjausta ja mahdollistettiin toisen asteen opiskelijoille mahdollisuus maksuttomaan kuntosaliharjoitteluun tietyllä aikavälillä.

Lisäksi lapsille ja nuorille järjestettiin koulujen loma-aikoina muun muassa leirejä, uimakouluja sekä muita tapahtumia.

Koulussa tehtävä nuorisotyö aloitettiin syksyllä 2020 etsivän nuorisotyöntekijän toimesta, kohderyhmänä yläkouluikäiset.

Kouluissa tehtävää päihdekasvatusta monipuolistettiin järjestämällä Mun valinnat –päihdevalistusviikkoja, aluksi 6-luokkalaisille ja myöhemmin 5. luokkalaisille. Päihdevalistusviikkojen toteutuksessa olivat mukana kouluterveydenhoitajat, lasten ja nuorten psykologi, kuraattori, nuoriso- ja liikuntaohjaaja sekä liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori.

Lastensuojelutyötä kehitettiin lastensuojelun laatusuositusten ja THL:n ohjaamaan suuntaan vahvistamalla systeemisen lastensuojelun toimintamallia ja lisäämällä henkilöstöresursseja.

4.3. Nuoret ja nuoret aikuiset

Urjalan nuorisotyötä on tehty vahvasti eri hankkeita hyödyntäen. Nuoriso- ja liikuntaohjaaja kuului Lapsi ja perhepalveluiden arviointi-hankkeen Urjalan työryhmään sekä Pirkanmaan seutukunnalla toimiviin Kulttuuriseen nuorisotyöryhmään sekä Osallisuuden ammattilaisiin. Urjalan kunta ja sen nuoriso- ja liikuntaohjaaja valittiin edustamaan Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alueelta pienten kuntien edustajaksi Kansalliseen nuorisotyön kehittämisverkosto Kanuunaan.

Etsivä nuorisotyö on toiminut osana Urjalan kunnan nuorisotyötä 1.6.2017 alkaen, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintaviraston myöntämän avustuksen turvin. Etsivä nuorisotyö työskentelee 15—28-vuotiaiden Urjalalaisten nuorten kanssa, jotka tarvitsevat erityistä tukea työelämään tai koulutukseen sijoittumisessa tai ovat vaarassa jäädä niiden ulkopuolelle.

Ykspaja on seinätön työpaja, joka tarjoaa nuorille yksilö-, ryhmä- ja palveluohjauksen keinoin esimerkiksi henkilökohtaisen räätälöidyn polun koulutukseen, sen loppuun saattamiseen tai/sekä

työllistymiseen. Kohderyhmä on 17–28 -vuotiaat, vailla työ- tai koulutuspaikkaa olevat urjalalaiset nuoret. Palvelut ovat osa Urjalan kunnan nuorisotoimen tarjoamia nuorten tuki- ja neuvontapalveluita. Nuorten Ykspaja tarjoaa nuoren henkilökohtaisen tilanteen huomioiden mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun työntekoon kunnan omissa työpajoissa (nuorten ryhmä, ulko-, käsityö- ja kotityöpaja) tai muissa työyksiköissä kuntouttavana työtoimintana sekä työkokeiluna yritysten ja yhdistysten työkohteissa. Työkohteissa nuori saa tarvittavan ja suunnitellun työvalmennuksen. Samanaikaisesta yksilövalmennuksesta sekä palveluohjauksesta vastaa nuorisoneuvoja. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintavirasto on myöntänyt Urjalan Nuorten Ykspajalle vuosittain 30 000 € vuosille 2017-2020 nuorisoneuvojan palkkakuluihin.

Nuorisovaltuusto on poliittisesti sitoutumaton, urjalalaisista nuorista koostuva vaikuttajaryhmä, joka valvoo ja edistää paikallisten nuorten etuja. Urjalan nuorisovaltuusto aloitti toimintansa 1.6.2017. Nuorisovaltuustolla on läsnäolo- ja puheoikeus kunnanhallituksessa, valtuustossa, sivistyslautakunnassa ja teknisessä lautakunnassa.

Toimenpiteet ja tulokset

Nuorten avoimien ovien määrä nuorisotilalla lisääntyi tarkastelukaudelle yhdestä kerrasta kahteen kertaan viikossa. Koronapandemian aikana kaikki nuorisopalvelut siirrettiin verkkoon eri alustoille.

Kunnanhallitus päätti nuorisovaltuuston esityksestä, että Urjalan kunta ottaa käyttöön kuntalaisaloite.fi -palvelun. Nuorisovaltuuston aloitteesta kunnanvaltuusto myös päätti nuorille tarjottavasta ilmaisesta ehkäisystä tiettyyn ikäluokkaan saakka.

Urjalassa on pyritty parantamaan nuorten kesätyöllistämistä. Kunta tukee paikallisia yrityksiä, jotta ne palkkaisivat nuoria kesätöihin. Kunnassa kehitettiin kesätyöseteli, jonka tarkoituksena on helpottaa yrittäjien kesätyöllistämistukea hakemista. Kesätyöseteli otettiin käyttöön vuonna 2019 ja sen kehittäminen on jatkuvaa. Urjalan kunnassa on luotu kesätyöinfotapahtuma, jonka tarkoituksena on tuoda yrittäjät ja nuoret saman katon alle yhteiseen tapahtumaan. Kesätyöinfoa on järjestetty kaksi kertaa tapahtumana sekä yhden kerran verkossa olevana kampanjana urjalalaisten nuorten työllistymisen parantamiseksi. Kesätyöinfoa sekä kampanjaa on ollut mukana tekemässä paikalliset yritykset sekä yhdistykset sekä muut toimijat.

Vuonna 2017 Nuorten Ykspajan nuorisoneuvojan ohjauksessa oli 36 nuorta ja vuonna 2020 16 nuorta. Nuorten määrä on vähentynyt Nuorten Ykspajassa etsivän nuorisotyöntekijän aloittaessa, jolloin nuoret jakaantuivat kahdelle työntekijälle kokonaismäärän ollessa 32 vuonna 2020. Tällöin mahdollistui yksilövalmennus ja työn kehittäminen tapahtumien ja ryhmien osalta pelkän yksilöohjauksen sijaan. Uutena toimintaamme on tullut jäädäkseen kesätyöinfot ja kampanjat, sekä ryhmätoiminta eri teemoin tarpeen mukaan. Vuosina 2017-2020 Nuorten Ykspajan asiakkaat ovat arvioineet toiminnan keskimäärin 4+ asteikon ollessa 1-5. Nuoret ovat tehostetun ohjauksen päätteeksi sijoittuneet positiivisesti koulutukseen, työhön tai muuhun ohjattuun toimintaan yli 80 prosenttisesti.

Etelä-Pirkanmaan Sosiaalisen kuntoutuksen ESR-hankkeen, Nuorten Ykspajan, etsivän nuorisotyön ja perusturvan kanssa yhdessä alkuun laitettu Nuorten Starttipaja hanke alkoi vuonna 2018, joka on jatkunut vuonna 2020 Nuorten Narikka-toimintana Ykspajan ja etsivän nuorisotyön yhteistyönä viikoittain. Nuorten Narikkaan osallistui 18-28-vuotiaita nuoria noin 3-10 henkilöä joko kuntouttavan sopimuksella tai ilman. Teemoina ovat olleet muun muassa kiinnostuksen kohteet, arjentaidot ja hyvinvointi, tukea ja apua, omat vahvuudet ja itsetunto, tunne, asenne ja motivaatio, sekä jatkosuunnitelmat. Keväällä 2020 koronapandemia siirsi Nuorten Narikka- kokoontumiset verkkoon. Syksyllä 2020 uudelleen aloitetut livetapaamiset jouduttiin keskeyttämään, koska ei ollut riittävästi osallistujia.

Nuorten liikuntavalmennusta on annettu niin fyysisesti Nuorten Narikassa, kuin koronapandemian aikaan Nuorten Narikan verkkotapaamisissa. Liikuntavalmennusta toteutettiin yhteistyössä liikunta- ja hyvinvointikoordinaattorin kanssa.

4.4.Työikäiset

Työn merkitys yksilön hyvinvoinnille on kokonaisvaltainen ja heijastuu myös lähipiirin hyvinvointiin. Työttömät voivat keskimäärin huonommin ja ovat sairaampia kuin työlliset. Pitkittyessään työttömyys lisää kuntalaisten riskiä köyhyyteen. Urjalassa on todettu sukupolvien ylittävää huono-osaisuutta.

Työllisyydenhoidon tavoitteena on parantaa aktiivitoimintaan osallistuvien työllistymisen mahdollisuuksia, arjen hallintaa sekä työ- ja toimintakykyä. Eri toiminnoilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä yhteiskunnasta sekä kannustaa ja motivoida kouluttautumista ja työllistymistä. Kunnan työllisyydenhoitoa suunnataan pääasiassa heikossa työmarkkina-asemassa oleviin, joiden oman tilanteensa parantaminen on erityisen vaikeaa ilman kunnan tukea.

Urjalan kunnan työllisyyspalvelut vastaavat työikäisten nuorten ja aikuisten työllistymistä edistävistä ja hyvinvointia tukevien palveluiden järjestämisestä. Kuntouttava työtoiminnan tehtävänä on työikäisten kuntalaisten, nuorten ja aikuisten, työ- ja toimintakyvyn, työelämävalmiuksien ja työllistymisen parantaminen asiakkaan yksilöllisten tavoitteiden mukaisesti. Kuntouttava työtoiminta toteutuu erilaisissa työyhteisöissä lukuun ottamatta yrityksiä. Siksi se on huomioitava myös kaikessa kunnan toiminnassa ja hyte- työssä. Kuntouttava työtoiminta toteutuu lakisääteisenä peruspalveluihin sisäänrakennettuna työllisyyden edistäjänä.

Toimenpiteet ja tulokset

Työllisyydenhoidossa on useissa suunnitelmissa ja kertomuksissa maininta hyte-tavoitteiden mukaisesta työstä. Käytännössä hyte-tarpeet on koottu asiakastapaamisissa asiakkaiden aktivointi-, monialaisiin- ja työllistymissuunnitelmiin. Tällöin hyte- palvelut ovat muodostuneet asiakkaille velvoittaviksi kuntapalveluiksi, joihin osallistumisesta asiakas on saanut kulukorvauksen.

Työllisyyspalveluiden kuntouttavan työtoiminnan harjoittelu-, tukityöllistymisen- ja avoimet työpaikat ovat savuttomia työikäisille nuorille ja aikuisille. Yhteistyötä tehdään Pover-hankkeen ja elinkeinotoimen kanssa. Työikäisten aktiivisuutta harrastusten pariin on lisätty ja vaikutettiin terveellisiin elämäntapoihin kuten painonhallintaan, ruokailutottumuksiin ja mielenterveyteen. Liikuntavalmennuksessa on toteutettu elintapaohjausta. Asiakkaat tuottivat itse liikuntapalveluja ja heillä on ollut mahdollisuus työllistyä liikuntavalmennuksen tehtäviin.

Työikäisten aktiivisuutta elinikäiseen oppimiseen on vahvistettu Oppiva Etelä-Pirkanmaa hankkeen kanssa yhteistyössä tarjoamalla ja järjestämällä kursseja, osa-tutkintoja ja oppisopimuskoulutusta. Pajatyötä opinnollistettiin vastaamaan tarjolla olevia tutkintomahdollisuuksia. Asiakkaat ovat tuottaneet itse koulutuspalveluja ja heillä on ollut mahdollisuus työllistyä koulutuksen tuottamisen tehtäviin.

Työikäisten osallisuutta on tuettu tarjoamalla erilaisia ryhmämuotoisia kuntouttavia työyhteisöpajoja. Mahdollisuuksia vertaisoppimiseen, sosiaaliseen yhteenliittymiseen ja kehittymiseen. Tällä vähennetään syrjäytymistä yhteiskunnasta. Asiakkaat ovat sparranneet toisiaan ja heillä on ollut mahdollisuus työllistyä osallisuutta tuottavien toimintojen tehtäviin.

Työllisyyspalvelujen kuntouttava työtoiminta on tukenut päihteettömyyttä ja ohjannut tarvittaessa terveystarkastukseen.

Työllisyyspalvelujen kuntouttava työtoiminta on tukenut ikäihmisten osallisuutta, sosiaalisia verkostoja ja toimintakyvyn paranemista yhteistyössä kotihoidon kanssa. Työikäiset nuoret ja aikuiset ovat tuottaneet sosiaalista palvelua sekä kevyttä avustavaa kotiapua ikäihmisille jotka ovat kotihoidon asiakkaita. Näin on parannettu työikäisten mahdollisuuksia työllistyä ja kouluttautua ikäihmisten hoivan ammattilaisiksi.

4.5. Ikäihmiset

Ikäihmisten palveluista tehdään vuosittain asiakastyytyväisyyskyselyt sekä kotihoidossa että yksityisten asumispalveluiden puolella. Vuonna 2020 kotihoidon asiakastyytyväisyyskyselyjen tulokset osoittavat asiakkaiden olevan tyytyväisiä saamaansa palveluun. Kyselyssä kaikki kysymykset saivat arvosanaksi yli 4, joka kertoo siitä, että arvioitava asia toteutuu hyvin (arviointiasteikko1-5). Kokonaisarvosana palveluiden sisällöstä oli 4,1. Parhaimmat arvosanat saivat ”Saamani palvelut edesauttavat kotona asumista” 4,3, ”Tiedonkulku minun ja hoitajan välillä” 4,2 ja ”Hoitajien ammattitaito” 4,2. Avoimissa vastauksissa nousi esille tyytyväisyys palveluihin. Kehitettäviä kohteita kuitenkin löytyy kuten hoidon tasalaatuisuus, viestintään/tiedonkulkuun ja kuntouttavaan toimintaan liittyen. Palvelutaloissa Attendo Airanteessa sekä Reikonlinnassa asiakastyytyväisyyskyselyjen pohjalta oltiin pääsääntöisesti tyytyväisiä hoitoon, ruokaan, tiloihin ja toimintaan. Molempien asumispalveluiden kyselyissä kehityskohteeksi nousi asukkaiden viriketoiminnan ja avustamisen osa-alueet. Myös korona ajan vaikutukset omaisten ja ystävien vierailukäytänteisiin näkyivät vastauksissa ja niihin asukkaat ja omaiset toivovat tilanteen mukaan pikaista helpotusta.

Koronapandemian myötä vanhuspalveluyksiköt joutuivat muuttamaan nopeasti toimintakäytäntöjään tartuntariskin vähentämiseksi. Viimeisen vuoden aikana ympärivuorokautisen hoidon asiakkaisiin ja kotihoidon asiakkaisiin on kohdennettu merkittäviä rajoitustoimenpiteitä. THL järjesti Hyvinvointi korona-aikana -kyselyn. Urjalasta kyselyyn osallistui Urjalan kotihoito ja palvelutalo Attendo Airanne. Yleisesti kyselyjen vastausten pohjalta ilmeni, että sosiaalisten kontaktien rajoitukset aiheuttivat yksinäisyyttä ja liikunnan- ja harrastusten keskeytyminen toimintakyvyn heikkenemistä. Päivätoiminta ja muut sosiaaliset ryhmätoiminnat ovat olleet ainakin osittain tauoilla, ja asumispalveluissa eri ryhmäkotien asukkaat eivät ole voineet tavata toisiaan. Asumispalveluissa myös sosiaalisten kontaktien rajoittaminen vierailuohjeiden myötä vaikeutti asukkaiden ja heidän omaistensa tapaamisia.

Yksikkökohtaisissa tuloksissa kotihoidon kyselyyn osallistui 23 asiakasta joista 30% koki yksinäisyyttä ja 70% eivät tunteneet oloaan yksinäiseksi. Vastanneet kokivat olonsa turvalliseksi tai melko turvalliseksi ja yhteydenpito omaisiin ja ystäviin jakautui 1-3 kertaan viikossa 55%, 1-3 kertaa kuukaudessa 32% ja 14% vastanneista ei ollut yhteydessä kertaakaan kuukauden aikana. Kodin ulkopuolisesta liikkumisesta korona-aikana 57% asiakkaista koki sen riittäväksi, 35% vastasi vähemmän kuin olisi halunnut ja 9% ei ollut liikkunut kodin ulkopuolella lainkaan. Palveluiden saantiin poikkeusaikana oltiin tyytyväisiä. Asumispalvelun kyselyyn oli osallistunut 18 asukasta, joista 22% koki olonsa yksinäiseksi ja 78% ei tuntenut oloaan yksinäiseksi. Asumispaleluiden asukkaat kokivat olonsa turvalliseksi ja yhteydenpito omaisiin ja ystäviin jakautui 1-3 kertaa viikossa 28%, 1-3 kertaa kuukaudessa 44% ja 22% vastanneista ei ollut yhteydessä kertaakaan kuukauden aikana. Asumisyksikön ulkopuolisesta liikkumisesta korona-aikana 67% koki riittäväksi, 33% vastaajista koki olleensa ulkona vähemmän kuin olisi halunnut.

Toimenpiteet ja tulokset

Akaan ja Urjalan vanhuspalveluiden yhteistoiminta alueen Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2017-2019 hyväksyttiin kesäkuussa 2017. Suunnitelma linjaa koko vanhuspalveluiden kehittämistä ja on yleisen päätöksenteon ohje. Suunnitelmassa ikäihmisten palveluiden perustehtävä on itsenäisyyden ja

omatoimisuuden tukeminen, joka tapahtuu tasavertaisesti, esteettömästi ja oikeudenmukaisesti omassa kodissa ja palveluasumisessa. Ikääntyneen väestön suunnitelman ja Urjalan hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat yhdenmukaiset ja molemmissa korostuu ikäihmisten toimintakyvyn säilyminen, paraneminen, osallisuuden ja sosiaalisten verkostojen tärkeys. Kotona asumista tuetaan omaishoidon, perhehoidon, erilaisten vertaisryhmien ja kotihoidon avulla. Yhteistyötä tehdään eri hallintokuntien, yhdistysten, järjestöjen ja seurakunnan kanssa.

Urjalassa vanhuspalveluiden laitoshoito päättyi 10.1.2018. Ympärivuorokautinen hoito toteutetaan yksityisten palveluasumisyksiköiden Attendo Airanteen ja Esperi hoivakoti Reikonlinnan tuottamina. Molemmissa käytössä Urjalan kunnan palveluseteli malli.

Ikäihmisten palveluiden kehittäminen eteni IKÄNEUVO- hankkeen myötä vuonna 2017-2018, joka toteutettiin koko Pirkanmaalla. Hankkeen aikana otettiin käyttöön useita uudistuksia kuten ikäneuvon yhteinen palvelupuhelin, aloitettiin keskitetty asiakasohjaus sekä matalankynnyksen lähitori toiminta ja kotikuntoutus. Käyttöön otettiin myös asiakasohjauksen laaja-alainen ja yksilöllinen palvelutarpeen arviointi, jonka tarkoituksena on parantaa asiakkaan toiveiden kuulemista ja osallistumista omien palveluidensa suunnitteluun. Matalan kynnyksen palveluna aloitettu lähitori toiminta loi helposti lähestyttävän palveluohjausmuodon ja lisäsi ikäihmisten sosiaalista kanssakäymistä. Kotikuntoutuksen avulla pystytään turvaamaan myös niiden asiakkaiden kuntoutusta, jotka eivät vointinsa vuoksi pääse kuntoutukseen kodin ulkopuolelle.

Urjala oli mukana myös Ikäinstituutin Voimaa Vanhuuteen –ohjelmassa vuosina 2016-2019. Ohjelmassa kehitettiin liikuntatoimintaa kotona asuville iäkkäille, joilla oli alkavia toimintakyvyn ongelmia. Tavoitteena oli lisätä ikäihmisille voima- ja tasapainoharjoittelua, liikuntaneuvontaa, ulkoilua ja vertaisohjattua liikuntatoimintaa. Ohjelman aikana Urjalassa iäkkäille suunnatut liikuntaryhmät lisääntyivät viisinkertaisesti ja osallistujien määrä nousi kaksinkertaiseksi. Erityisen hienoa oli, että järjestöjen pitämät ryhmät lisääntyivät ja niihin osallistuvien määrä nousi. Myös liikuntamuotojen määrä lisääntyi kolmen vuoden aikana. Uusina toimintoina aloitettiin voima- ja tasapainoharjoittelu, ulkoliikunta, tuolijumppa, ohjattu kotiharjoittelu ja uinti. Ohjelman aikana koulutettiin myös vertaisohjaajia, jotka perustivat uusia ohjattuja ryhmiä. Ohjatussa liikuntatoiminnan laadussa tapahtui positiivista kehitystä kaikilla osa-alueilla. Kuntaan luotiin myös vapaaehtoistoimintaa koordinoiva verkosto ja siitä vastaa liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori. Myös ulkoiluystävätoiminta saatiin alulle ja vertaisohjaajat alkoivat järjestää ulkoiluryhmiä.

Ikäihmisten osallisuuteen ja tiedottamiseen kiinnitettiin entistä enemmän huomiota järjestämällä esimerkiksi vuosittain ikäinfo ajankohtaisista aiheista sekä muita tilaisuuksia.

Toukokuussa 2020 terveyskeskusten vuodeosastotoiminta siirtyi Valkeakosken terveyskeskuksen alaisuuteen ja vuodeosastotoiminta päättyi alueellamme. Tätä muutosta tukemaan perustettiin kotiutustiimi, joka turvaa asiakkaiden kotiutumista tilanteissa joissa toimintakyky on oleellisesti laskenut tai kuntoutuminen on vielä kesken.

Palvelutarpeen arvioinnissa otettiin käyttöön uusi RAI laaja-alainen palvelutarpeen arviointimenetelmä, jonka avulla asiakkaan terveydentilaa ja toimintakykyä arvioidaan yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakas osallistuu oman hoitonsa suunnitteluun arviointimittarin avulla. RAI- arvioinnin yhtenä osakokonaisuutena on MNA-ravitsemustilan arviointi, jonka avulla kiinnitetään erityistä huomioita aliravitsemusriskiin.

Keväällä 2020 korona epidemian alkaessa toteutettiin kaikille yli 70-vuotialle ja sitä vanhemmille asiakasohjauksen kautta kartoitussoitto ja tarvittaessa annettiin ohjeita palveluista, joilla voitiin turvata arjen sujuvuutta rajoituksista huolimatta. Jo palveluiden piirissä olleiden asiakkaiden hoito- ja huolenpito turvattiin rajoituksista huolimatta olemassa olevilla palveluilla.

Geriatrisen avovastaanottotoiminnan kehittäminen käynnistyi kesällä 2020 ja sillä pyritään vastaamaan ikäihmisten laajan geriatrisen arvioinnin tarpeeseen sekä myös tukemaan pitkään omassa kodissa asumista. Geriatrin vakanssiesityksellä pyrittiin vahvistamaan ikääntyneiden palveluita, jonka merkitys korostuu sairaalapalveluiden siirryttyä pois omalta alueelta. Myös muistisairauksien lisääntyminen edellyttää muistipoliklinikkatoiminnan vahvistamista geriatrin työpanoksella. Geriatrinen poliklinikkatoiminta aloitettiin uuden geriatrin johdolla. Toimintaa kehitetään moniammatillisesti yhdessä vanhuspalveluiden kanssa.

Ikääntyneiden tapaturmista 80 prosenttia on kaatumisia, liukastumisia tai putoamisia. Kaatuminen on tavallisin tapaturmaisen kuoleman syy yli 65-vuotiailla. Ikäihmisten kaatumisvaaran arvioinnin ja kaatumisten ehkäisyn toimintasuunnitelman käyttöönotto ei toteutunut sen vuoksi, että päätettiin odottaa Pirkanmaan sairaanhoitopiirin alueellisen kaatumisten ehkäisyn työryhmän mallin valmistumista. Malli valmistui loppuvuodesta 2020. Mallissa otetaan käyttöön kaatumisvaaran arviointi-testit ja arvioinnin perusteella tehdään yksilöllinen suunnitelma toimenpiteistä, joilla voidaan vähentää tai poistaa arvioinnissa havaitut kaatumisille altistavat vaaratekijät.

Ikäihmisille, vanhustyöntekijöille, järjestöille ja yrityksille järjestettiin informaatiotilaisuuksia yhteistyössä vanhustenhuollon kanssa. Tilaisuuksissa käsiteltiin ikäihmisten ajankohtaisia asioita vanhustenhuoltoon ja terveydenhuoltoon liittyen. Terveydenhuollon ja vanhustenhuollon välistä tiedonkulkua kehitettiin suunnitelmakauden aikana ja sen parantamiseksi järjestettiin säännöllisesti tapaamisia eri kokoonpanoilla. Ikäihmisten akuuttihoitoketjua käsiteltiin useammassa tapaamisessa

Omaishoitajien terveystarkastukset aloitettiin ensin vanhustyön toteuttamana ja myöhemmin tarkastukset siirtyivät terveydenhuoltoon.

Akaan ja Urjalan yhteinen Ikäihmisten ravitsemustyöryhmä kokoontui useita kertoja käsittelemään ravitsemusasioita eri toimijoiden näkökulmista. Ravitsemustyöryhmässä nostettiin esiin vajaaravitsemusriskin arviointi niin kotona kuin palveluasumisyksiköissä asuvien kohdalla. MNA -ravitsemustestin käytön hyödyt on tiedostettu ja kokouksissa käytiin läpi ohjeistusta, kirjauksia ja tulosten tulkintaa ja testi on sovittu tehtäväksi kerran vuodessa tai tarpeen mukaan.

Vanhus- ja vammaisneuvosto yhdistyi 1.10.2020.

4.6. Kaikki ikäryhmät

Mielenterveysongelmien ja päihdeongelmien lisääntyminen kaikissa ikäryhmissä on saanut aikaan sen, että terveydenhuollossa kahden sairaanhoitajan työpanosta on lisätty päihdetyöhön sekä mielenterveystyöhön. Päihteettömän elämäntavan tukemiseksi terveydenhuolto oli mukana ennaltaehkäisevän päihdetyön työryhmän toiminnassa. Toimintakauden aikana laadittiin ennaltaehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja yhteistyötä yritysten ja muiden toimijatahojen kanssa kehitettiin.

Lähisuhdeväkivallan näkyvyys on kasvanut perheiden kohdalla myös Urjalassa kuin myös nuorten ilkivalta ja häiriökäyttäytyminen. Urjalassa toimii lähisuhdeväkivallan yhdyshenkilö, jonka toimenkuvaan kuuluu uhrien ja tekijöiden tapaaminen ja aiheesta tiedottaminen.

Urjalan sosiaalitoimi käyttää perhetyöntekijä/päihdetyöntekijä tandem-mallia työskentelyssä silloin, kun työskentelyn edellytyksenä on päihdetyön osaaminen asiakkaan ongelmien kohdalla.

Urjalan kunnan sosiaalitoimi, ennaltaehkäisevä päihdetyöryhmä ja hyvinvointikoordinaattori toteuttivat kuntalaisille päihdekyselyn vuonna 2019. Sen tuloksia ja toiminnan kehittämisehdotuksia on käsitelty

laajasti ja tarkoituksena on tulevaisuudessa kiinnittää huomiota kuntalaisten toiveisiin. Suurin osa kyselyihin vastaavista kantoi huolta nuorten päihdeasenteesta ja saatavuudesta. Huolta koettiin myös aikuisten kohdalla varsinkin ikäihmisten päihteiden käyttöasteesta.

Sosionomiopiskelija toteutti Urjalan kunnalle lopputyön, jonka aihe liittyi Urjalan kunnan päihdepalveluiden kartoittamiseen ja työntekijöiden arviointiin kyseessä olevasta aiheesta. Sosiaalityössä haasteena nähtiin päihteiden helppo saatavuus ja myönteinen asenne niitä kohtaan. Päihteiden käytön lisäksi viime vuosina rahapelaaminen näkyi voimakkaasti ongelmana aikuisasiakkailla.

Urjalan kunta julistautui savuttomaksi kunnaksi vuonna 2019.

Suunniteltua Tupakoimattomana leikkaukseen – toimintamallia ei sellaisenaan otettu käyttöön, koska kehittäjäosaamisen koulutuksessa (TEKE), lääkäri- ja hoitajatyöpari kouluttautui tupakasta vieroituksen toteuttamiseen. Koulutuksessa terveyskeskukseen luotiin uusi Tupakasta vieroitukseen- toimintamalli, joka otettiin käyttöön kaikissa yksiköissä vuoden 2020 aikana koulutusten ja työpajojen avulla.

Urjalan kunta tunnetaan vanhan kulttuurihistoriansa ansiosta kulttuuripitäjänä. Vuosittaiset kulttuuritapahtumat kuuluvat kiinteänä osana Urjalan kulttuuritarjontaan. Tästä huolimatta kulttuurin osuus TEAviisari- tiedonkeruun itsearvioinnin perusteella on matala. Alhaiselta näyttävä tunnusluku perustuu osittain kulttuuritoimen rakenteiden ohuuteen sekä taloudellisten resurssien kohdentamiseen, jotka jäävät alle valtakunnallisen keskiarvon.

Kirjastotoiminta Urjalassa on monipuolista. Kirjasto on viime vuosina panostanut monipuolisesti kulttuuriharrastusten sekä myös fyysisen aktiivisuuden tukemiseen. Kuntalaisille on ollut tarjolla näyttelyitä, lukuhetkiä sekä liikuntavälineiden lainausta. Ikäihmisten kirjaston käyttöä on tuettu yhdessä kotihoidon henkilöstön kanssa niin, että lainaustoiminta on pystytty mahdollistamaan kotiin. Kirjastossa oli saatavilla digineuvontaa. Omatoimikirjaston valmistelu aloitettiin, ja kirjastoon hankittiin lainaus-palautusautomaatit. Omatoimikirjaston avulla halutaan mahdollistaa kuntalaisten entistä joustavampi tapa käyttää kirjaston palveluita.

Uusi Urjalan yhtenäiskoulun valmistui vuonna 2017 ja se toi mukanaan uusia liikuntapaikkoja ja monipuolisti vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksia. Koulun yhteyteen rakennettiin liikuntahalli sekä kuntosali, joita liikuntatoimi hallinnoi. Yhtenäiskoulun pihaan toteutettiin iso lähiliikunta-alue, joka valmistui alkuvuodesta 2018. Yhtenäiskoulun välittömään läheisyyteen valmistui tekonurmikenttä vuonna 2018. Urjalan Palloseura toteutti tekonurmikentän rakentamisen hankerahoituksella.

Sisäliikuntatilat olivat aktiivisessa käytössä muina aikoina, ainoastaan kesäajan käyttö oli vähäistä. Kuntosalin käyttöasteen suunta oli kasvava. Koronapandemia sulki liikuntatilat pitkäksi aikaa, jonka vuoksi käyttöaste laski sekä kuntosalilla että muissa liikuntatiloissa.

Urjalassa nuoriso- ja liikuntayhdistykset, Valkeakoski- opisto sekä seurakunta ovat aktiivisesti järjestäneet harrastustoimintaa. Kunta tuki nuoriso- ja liikuntayhdistyksiä vuosittaisten toiminta-avustusten lisäksi myös tarjoamalla joko täysin maksuttomia tai alennetulla tilavuokralla liikunta- ja nuorisotilavuoroja. Yhdistysten kanssa järjestettiin säännöllisiä tapaamisia.

Kuntalaisten hyvinvointia edistettiin lisäämällä kunnan alueelle puiston penkkejä, joissa on mahdollisuus muun muassa levähtää. Tekninen toimi on avustuksin mahdollistanut sidosryhmille liikuntapaikkojen kunnossapidon ja osallistunut myös lähiliikuntapaikkojen kehittämiseen.

5. Johtopäätökset vahvuuksista ja kehittämiskohteista hyvinvoinnin edistämisessä Urjalassa

5.1. Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnan toimintana

Kunnassa tuotettavat palvelut mielletään vielä kunkin oman hallinnonalan omana toimintana. Poikkihallinnollista yhteistyötä lisäämällä ja vahvistamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen olisi asiakaslähtöisempää. Tällöin siihen olisi käytettävissä kokonaisvaltaisemmin kuntaorganisaation sitoutunut osaaminen ja resurssit.

Sote- uudistuksen mukanaan tuomien muutosten myötä kunnassa tapahtuvan hyvinvointityön merkitys kasvaa. Sote- uudistuksen poistaessa kunnan vastuun sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä vuonna 2023, velvoittavat kuntalaki (410 §/2010) ja terveydenhuoltolaki (1326§/2010) edelleen asukkaiden hyvinvoinnin edistämisestä hallinnonalojen rajat ylittäen. Tämä vaatii kunnalta uudenlaista ajattelua ja yhteisiä toimia toimialojen kesken sekä sidosryhmien mukaan ottamista.

Suuri osa raportoidusta hyvinvointityöstä painottui varhaiskasvatusikäisiin sekä ikäihmisiin. Työikäisiä omana erillisenä ikäryhmänään ei ole painotettu vuosien 2017-2020 painopisteissä, mutta työllisyyden hoidon osalta työikäisten ikäryhmä on huomioitu.

Hyvinvointikertomuksessa esitettyjen tilastotietojen valossa lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on positiivisia asioita, mutta myös enenevässä määrin haasteita. Vaikka valtaosa nuorista kokee tyytyväisyyttä elämäänsä, on lasten ja nuorten hyvinvoinnissa heikkenevä trendi. Keinovalikoima hyvinvoinnin tukemiseen tulee olla oikein kohdennettua ja oikea-aikaista, mikä edellyttää laajamittaista yhteistyötä myös lasten vanhemmat huomioiden. Yhtäältä myös henkilötasolla tapahtuva kohtaaminen nuorten kanssa tulee varmistaa. Yksinäisyyden kokeminen sekä kokemus läheisen ihmissuhteen puuttumisesta on nuorten keskuudessa kasvanut.

Päihteiden käytön ja eri mielenterveyden ongelmien katsotaan lisääntyneen kaikissa ikäryhmissä. Inhimillisen huono-osaisuuden tiedetään usein periytyvän sukupolvelta toiselle. Jokaisen yksilön perustarpeiden huomioiminen ikäryhmästä riippumatta on olennaista.

Urjalassa järjestö- ja yhdistystoiminta on ollut aktiivista, ja toiminta on mahdollistanut monia eri ikäisille kuntalaisille suunnattuja terveyttä ja hyvinvointia ylläpitäviä harrastuksia. Järjestöjen ja yhdistysten tuottaman, kuntalaisten hyvinvointia edistävän toiminnan tukemiseen ja heidän kanssa tehtävään yhteistyöhön tulee panostaa jatkossakin.

Tulevana kautena hyvinvointityö olisi hyvä suunnata erityisesti mielen virkeyden ja tasapainon kokemuksen vahvistamiselle. Koronan aiheuttama poikkeuksellinen aika on vaikuttanut jokaisen arkeen. Mielen tasapainon heilahdellessa, tulisi avun pyytäminen ja avun saaminen olla matalan kynnyksen takana.

Urjalan kunnan toiminta- ja elinympäristö tarjoaa hienoja mahdollisuuksia yksilöiden ja ryhmien hyvinvoinnin vahvistamiseen. Tarkasteluajanjakson aikana kulttuuri oli kulttuuritoimijoiden itsearvioinnin mukaan tasolla, jota kunnassamme tulisi määrätietoisesti kehittää ja parantaa. Kulttuurikokemusten tiedetään vahvistavan kokemusta hyvinvoinnista, samoin kuin viihtyisän asuinympäristönkin. Liikunta ja luonnossa liikkuminen lisää tutkitusti hyvinvointia, johon kaikkia kuntalaisia on mahdollista osallistaa. Kulttuuri- ja liikuntapitäjänä Urjalan kunnan mahdollisuudet hyvinvoinnin edelleen kehittämiseksi on vähintäänkin hyvät!

HYVINVOINTISUUNNITELMA 2021-2024

URJALA

OSA 2 HYVINVOINTISUUNNITELMA VALTUUSTOKAUDELLE 2021-2024

6. Kuntastrategia johtaa hyvinvointityötä

Kuntastrategian tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointityö on yksi perustehtävä tulevaisuuden kunnassa elinvoiman rakentamisen ohella. Hyvinvointi on myös olennaisella tavalla kytköksissä elinvoimaan; hyvinvoivat kuntalaiset ovat elinvoimaisen kunnan edellytys. Kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä mahdollisuus kokea yhteisöllisyyttä tiedetään lisäävän hyvinvointia.

Urjalan kuntastrategian laadinta käynnistyi vuoden 2022 alusta. Valtuusto päättää strategiasta kokouksessaan 20.6.2022. Kuntastrategiassa keskeisessä roolissa oli niiden arvojen määrittely ja valinta, joiden halutaan ohjaavan työskentelyämme Urjalan kuntalaisten parhaaksi. Rohkeus, vastuullisuus ja kodikkuus valikoituivat kuntatyömme tukijaloiksi. Kuntastrategiassa hyvinvointityön osalta on tavoitteiksi nostettu aktiivisen yhteistyön rakentaminen vuoden 2023 aloittavan hyvinvointialueen kanssa. Hyvä ja toimiva yhdyspinta- sekä yhteistyö hyvinvointialueen kanssa edesauttavat ennaltaehkäisevän toiminnan vaikutuksellista toteutumista.

Maailma ja kotoinen Suomemmekin ovat kokeneet suuria muutoksia sekä pelottaviakin aikoja aivan viime vuosina. Epävarmuuden ja toivottomuuden kokemus vaikuttavat monen hyvinvointiin. Kuntastrategian yksi tavoite hyvinvointityössä on vahvistaa toivoa tulevaisuudesta. Yhteisöllisyys, turvallisuus tai esimerkiksi luontoyhteyden vahvistaminen voivat lisätä rauhaa ja toivoa tulevasta. Hyvinvointityötä ei voida toteuttaa erillään muusta työstämme. Hyvinvointityön tuleekin läpileikata kaikkea tekemistämme, kaikilla vastuualueillamme.

”Puhalletaan yhteen hiileen” on yksi kuntastrategian kärkitavoitteista, ja vaikka valtuustokauden aikana strategian painopisteet saattavat vaihtua vuosittain, pysyy tämä kärkitavoite läsnä koko ajan.

7. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja suunnitelmat

Kunnassa on tehty/tehdään parhaillaan myös muita hyvinvointiin liittyviä asiakirjoja, joista löytyy tarkempaa tietoa kyseiseen ryhmään tai aiheeseen liittyen. Tällaisia suunnitelmia on mm.

- Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma
- Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- Oppilas ja opiskeluhuoltosuunnitelma
- Urjalan kunnan kotouttamisohjelma
- Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi 2021-2023 (Akaan ja Urjalan yhteistoiminta-alue)

8. Hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024

Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman 2021–2024 visio on: “Kuntalainen voi hyvin ja on tyytyväinen elämäänsä. Kuntalaisella on hyvä arki ja mielekäs elämä.” Pirkanmaan alueella painopisteiksi on valittu vuosille 2021-2024:

1. Elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia
2. Osallisuus ja vaikuttaminen
3. Turvallinen elinympäristö
4. Vaikuttavat palvelut

Urjalan hyvinvointisuunnitelman painopisteet pohjautuvat Pirkanmaan alueelliseen suunnitelmaan. Muutamia muutoksia on kuitenkin tehty paikallisten olosuhteiden huomioimiseksi. Alueellisen suunnitelman tavoitteissa mainitaan ikäryhmille omia tavoitteita, mutta Urjalan hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteet on kohdistettu kaikenikäisille. Ainoastaan perheet on nostettu yhdessä tavoitteessa esiin. Toimenpiteitä suunniteltaessa on kuitenkin mietitty tavoitteiden toteutumista eri ikäryhmissä.

Painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden suunnitteleminen ja kokoaminen on tehty pitkälti hyte-työryhmän laaja-alaisella yhteistyöllä, mutta työstämiseen on osallistettu myös muita kunnan työntekijöitä, työllisyyspalvelujen asiakkaita sekä 3. sektorin toimihenkilöitä. Tärkeänä tavoitteena onkin juurruttaa hyte-työ paremmin kuntaan ja lisätä työn näkyvyyttä ja vaikuttavuutta. Lisäksi kuluvan valtuustokauden aikana hyte-työryhmässä tullaan valitsemaan vielä indikaattorit, joiden avulla kuntalaisten hyvinvointia tullaan seuraamaan pidemmällä aikavälillä. Indikaattorit tullaan valitsemaan tämän laajan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman, sekä hyte-kertoimien pohjalta. Hyte-kertoimia kuvataan tarkemmin luvussa 8.2.

Urjalan laaja hyvinvointisuunnitelma 2021-2024 painopisteet ja tavoitteet

Valinnoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia	**Turvallinen ja mahdollistava elinympäristö**	**Vaikuttavat hyvinvointipalvelut**	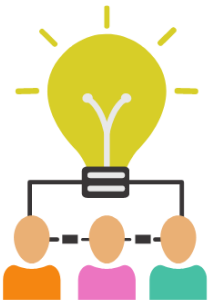 **Osallisuus ja vaikuttaminen**
Edistetään yksilön psyykkistä hyvinvointia, elämänhallintaa ja toimintakykyä	Vähennetään perheiden eriarvoisuutta ja lisätään kuntalaisten uskoa mahdollisuuksiinsa	Parannetaan ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta	Edistetään sosiaalista osallistumista
Lisätään ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia	Tehdään lähiympäristöjä esteettömäksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi	Tehostetaan tiedonkeruuta asiakaskokemuksesta ja hyödynnetään tuloksia	Edistetään yhteiskehittämistä eri sidosryhmissä (sisäiset ja ulkoiset)
Vahvistetaan päihteettömyyttä	Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen	Käytetään innovatiivisia ja uusia menetelmiä elintapaohjauksen parantamiseen	Vaikutetaan päätösten ennakkoarviointime-nettelyn kautta

URJALA

8.1. Toimenpiteet asetettujen painopisteiden ja tavoitteiden toteutumiseksi

Tähän suunnitelmaan on koottu laaja-alaisella yhteistyöllä käytännön toimenpiteitä, joilla parannetaan kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä kuluvalla valtuustokaudella 2021-2024. Lähtökohtana valituille toimenpiteille on ollut herännyt huoli tai esiin noussut tarve. Vuosittaisessa suunnittelussa ja raportoinnissa saatetaan nostaa myös muita toimenpiteitä esille.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on monella toimialalla keskeinen osa perustyötä. Tästä syystä toimenpide-taulukoihin ei ole koottu kaikkia hyvinvointia edistäviä toimenpiteitä, vaan vain olennaiset ja uudet toimenpiteet tavoitteiden asettamiseksi ja toteutumisen seuraamiseksi.

1. PAINOPISTE: Valinnoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia

TAVOITE	VASTUUTAHOT JA TOIMENPITEET	SEURANTA / MITTARIT
Edistetään yksilön psyykkistä hyvinvointia, elämänhallintaa ja toimintakykyä	**Kaikki toimialat:** Kaikessa työssä huomioidaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (=hyte), poikkihallinnollisen yhteistyön lisääntyminen sekä yhteistyö 3. sektorin toimijoiden kanssa.	Hyte-työryhmän arviointi toimenpiteen toteutumisesta
	Varhaiskasvatus: Lapsia ohjataan päivittäin terveellisiin elämäntapoihin (ravinto, lepo ja liikunta) ja työssä lisätään lasten sovellusten hyödyntämistä. Terveelliset elämäntavat otetaan puheeksi myös huoltajien kanssa. Tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja harjoitellaan eri materiaalien avulla (Askeleittain –materiaalin, tunne- ja turvataidot). Lapsia kehutaan ja kannustetaan ja heidän vahvuuksiaan tuodaan esille (Positiivinen pedagogiikka). Hyödynnetään kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa.	Onko lapsia ohjattu terveellisiin elämäntapoihin? Onko uusia sovelluksia hyödynnetty? Onko Askeleittain tai muuta materiaalia hyödynnetty? Onko kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa hyödynnetty?

	Nuorisopalvelut: Jalkautetaan Urjalan malli Kiusaamisen ehkäisyyn vapaa-ajalla. Mallia toteutetaan vahvasti yhdistysyhteistyöllä. Toteutetaan näkyvä Hyvä minä- kampanja syksyllä 2022 itsetunnon vahvistamiseksi (alakoulu, yläkoulu ja vanhemmille nuorille). Toteutetaan Oikeus tunteisiin-kampanja vuonna 2023.	Palautekyselyt yhdistyksille Urjalan mallin Kiusaamisen ehkäisyyn vapaa-ajalla jalkauttamisesta ja toteuttamisesta. Raportointi toteutuneesta kampanjasta. Raportointi toteutuneesta kampanjasta.
	Nuorisovaltuusto: Pyritään parantamaan Urjalan Yhtenäiskoulun ja Väinö Linnan lukion opiskelijoiden tyytyväisyyttä kouluruokailujärjestelyihin yhteistyössä koulun oppilas- ja opiskelijakunnanhallitusten kanssa. Vaikutetaan lukiolaisten kouluruokailuaikamahdollisuuksiin.	Toteutumista seurataan jokaisessa nuorisovaltuuston kokouksessa.
	Vanhuspalvelut: Muistisairaiden kuntoutusta lisätään ja yhteen sovitetaan muistiosaajien ammattitaitoa terveyspalveluiden, kotihoidon ja kotiutustiimin osalta. RAI=ikäihmisen palvelutarpeen ja toimintakyvyn arviointi. RAI:n toimintakyvyn ja ravitsemustilan huoliin puututaan ja etsitään yksilöllisiä ratkaisuja. Tehostetaan kuntosalitoimintaa ikäihmisille. Kuntosaliharjoitteluun otetaan tiiviisti mukaan toimintakyvyn testaukset ja nousujohteinen harjoittelu. Etäjumppatoiminnan vakiinnuttaminen ja uusien etähoivan mahdollisuuksien kehittäminen. (etäkahvilapalvelu, etälääkäripalvelu ja etäpäivätoiminta) Lisätään henkilökunnan psyykkisen hyvinvoinnin ja päihdetyön osaamista.	Muistisairaiden hoidon yhteistyön tarkastelu. Asiakastyytyväisyyskyselyt. Raportoidaan, onko RAI-toimintakykyarvion tuloksia hyödynnetty asiakkaan palveluiden suunnittelussa. Onko kuntosaliharjoittelua tehostettu ja onko otettu käyttöön testaukset ja nousujohteinen harjoittelu? Raportoidaan, onko uudet palvelut sekä suunniteltu lisäkoulutus toteutunut.

	Terveydenhuolto: Ravitsemus, liikunta ja päihteettömyyden tukeminen kuuluvat jokaisen ikäryhmän terveystarkastuksiin. Tarpeen vaatiessa asiakkaat ohjataan asiantuntijan vastaanotolle saamaan lisätietoa ja – tukea.	Raportoidaan toimenpiteiden toteutumisesta.
	Sosiaalipalvelut: Järjestetään tukiperheille ja -henkilöille koulutus, jossa käydään läpi lasten terveellisten elämäntapojen tukemista. Järjestetään pilottina JASOtunti (jalkautettu sosiaalityö) kuntalaisille ja yhteistyökumppaneille.	Onko tukiperheille ja –henkilöille järjestetty koulutus lasten elämäntapojen tukemisesta? (päivämäärä ja osallistujamäärä) JASOtunti toteutumisesta raportointi
	Tekniset palvelut (yhteistyössä mm. kyläyhdistysten ja seurojen kanssa): Parannetaan ja ylläpidetään liikkumaan innostavia liikuntapaikkoja eri puolilla kuntaa ja lisätään puistojen viihtyisyyttä mm. istutuksilla ja laadukkaalla hoidolla sekä aluetaiteella. Huomioidaan myös metsäliikunta henkisen hyvinvoinnin parantamiseksi. Otetaan kaavoituksessa huomioon ympäristön vaikutus hyvinvointiin.	Tyytyväisyyskyselyt / kuntalaispalaute Toteutuneet kaavat
	Liikuntapalvelut yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa Järjestetään syksyllä 2022 ikäihmisille hyvinvointipäivä, jossa eri kuntoisille henkilöille pidetään heidän toimintakyvylle sopivat mittaukset ja ohjataan sopivien liikuntapalvelujen pariin. Tapahtumassa mukana myös muita hyvinvointiin liittyviä toimijoita sekä yhdistystoiminnan esittelyjä.	Arviointi hyvinvointi-päivän onnistumisesta mm. osallistujamäärän, saadun palautteen sekä järjestäjien arvion mukaan.

	Työllisyyspalvelut Laajennetaan hyvinvointiin ja terveyteen keskittyvää toimintaa kuntouttavassa työtoiminnassa perustamalla toinen asiaan liittyvä ryhmä. Lisätään oppilaitosyhteistyötä ja laajennetaan opinnollistamista.	Raportoidaan, toteutuiko kaksi kuntouttavan työtoiminnan hyvinvointiryhmää. Opinnollistamisen osallistuneiden määrä / vuosi.
Lisätään ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia	**Kaikki toimialat:** Lisätään yhteistyötä ravintotottumusten parantamiseksi ja kutsutaan ravintoterapeutti vierailemaan mm. lähitorille ikäihmisille, kouluille ja varhaiskasvatukseen (lapsille ja nuorille sekä heidän vanhemmilleen).	Ravintoterapeutin vierailut (päivämäärä+tapahtuma ja osallistujamäärä)
	Ruokahuolto yhteistyössä eri toimijoiden kanssa: Kouluruokatoimikunnassa on eri ikäryhmistä oppilaita tuomassa mielipiteitä ja ideoita ruokailuun. Osallisuudella on mahdollisuus lisätä ruokailoa. Koronarajoitusten loputtua otetaan uudelleen käyttöön iltapäivisin jaettava hedelmä välipala 3 -9 luokkalaisille, jotta he jaksavat pitkät koulupäivät paremmin.	Raportoidaan, onko toiveita kuultu ja toteutettu. Raportoidaan, onko välipalatarjoilu otettu käyttöön elokuusta 2022 lähtien?
	Varhaiskasvatus: Ruokailusta tehdään päivittäin miellyttävä ja rauhallinen hetki. Lasten ruokailoa lisätään ilmapiirillä, jossa innostetaan maistelemaan kaikkea ilman pakottamista. Aikuisen malli ruokailussa on erittäin tärkeää. Varhaiskasvatuksessa on käytössä Sapere-ruokakasvatusmenetelmä, jossa lapset oppivat aistimalla, tutkimalla, kokeilemalla, ihmettelemällä ja leikkimällä. Raaka-aineita voi tilata valmistuskeittiöltä	Onko kysely toteutettu lapsille mieluisista ja ei niin mieluisista ruuista syksyllä ja keväällä? >Tuloksia verrataan toisiinsa. Onko Sapere-menetelmää hyödynnetty varhaiskasvatuksessa?

	<u>Nuorisopalvelut:</u> Selvitetään Yhteistyöhanketta Arki sujuvaksi- ryhmän toteuttamista Marttaliiton kanssa.	Raportoidaan toteutumisesta
	<u>Koulut:</u> Otetaan oppilaiden ja heidän vanhempiensa kanssa puheeksi aamupalan sekä koululounaan syömisen merkitys koulupäivän jaksamisen ja terveellisten elämäntapojen opettelun kannalta.	Kuvaus siitä, miten oppilaiden ja vanhempien kanssa asiaa on käsitelty.
	<u>Sosiaalipalvelut:</u> Tukiperheille ja -henkilöille järjestetään koulutustilaisuus, jossa yhtenä aiheena on parempien ruokatottumusten tukeminen. Sosiaalitoimen asiakkaiden kanssa käydään keskustelua, miten omia elintapoja voi kehittää.	Kirjataan koulutuskerrat ja osallistujamäärät.
	<u>Vanhuspalvelut:</u> Vanhuspalveluiden asiakkaille tehdään MNA-ravitsemustilan arviointi ja tulosten pohjalta annetaan yksilöllistä ohjausta ja tukea ravitsemukseen liittyvissä asioissa.	Onko RAI-MNA-arvioinnit tehty asiakkaille? Alueen asiakkaiden ravitsemustilan raportti.
	Työllisyyspalvelut yhteistyössä ruokahuollon kanssa Aloitetaan hävikkiruuan jakelu yhteistyössä koulujen ja päiväkodin kanssa.	Raportoidaan, onko hävikkiruuan jakelu toteutunut.
Vahvistetaan päihteettömyyttä	**<u>Sosiaalipalvelut:</u>** Laaditaan ennaltaehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja edistetään tietoisuutta niin, että eri toimialat ymmärtävät paremmin oman osansa ennaltaehkäisevän päihdetyön kokonaisuudessa.	Raportoidaan, onko suunnitelma laadittu ja onko toiminnasta tiedotettu eri toimialoille.

	<u>Työllisyyspalvelut</u> Kehitetään nopeaa ja helppoa yhteistyötä päihdeohjaajan kanssa.	Kuvaus siitä, miten yhteistyötä päihdeohjaajan kanssa on kehitetty.
	<u>Vanhuspalvelut:</u> RAI-arvioinnin yhteydessä selvitetään asiakkaan päihteiden käyttöä ja ohjataan tarvittavien palvelujen piiriin. Tarvittaessa tehdään AUDIT-kysely ja etsitään yksilöllistä apua.	Onko asiakkaiden päihteiden käyttöä selvitetty ja onko heitä ohjattu hoitoon?

2. PAINOPISTE: Turvallinen ja mahdollistava elinympäristö

TAVOITE	VASTUUTAHOT JA TOIMENPITEET	SEURANTA / MITTARIT
Vähennetään perheiden eriarvoisuutta ja lisätään kuntalaisten uskoa mahdollisuuksiinsa	**Kaikki toimialat:** Järjestetään matalan kynnyksen tapahtumia ja tempauksia, joihin osallistuminen on ilmaista. Lisäksi mainostetaan aktiivisesti kunnan ulkoliikuntapaikkoja, joita kuntalaiset voivat ilmaiseksi hyödyntää sekä tiedotetaan kirjastolta lainattavissa olevista liikuntavälineistä. Kaikilla toimialoilla huomioidaan kuntalaisten tulevaisuuden toivoa lisäävät mahdollisuudet. Asia otetaan puheeksi asiakastilanteissa/kouluissa/varhaiskasvatuksessa ja pyritään näkemään mahdollisuuksia esteiden sijaan.	Hyte-työryhmän arviointi toimenpiteen toteutumisesta.
	Yhteistyössä 3. sektorin, seurakunnan tai muun toimijan kanssa: Järjestetään liikunta/puuharyhmä pienille lapsille vanhempien omaa liikkumista / palautumista varten. Kun lapset ovat puuharyhmässä, vanhempi voi käydä liikkumassa tai lepäämässä. Etsitään yhteistyömahdollisuuksia unelma-pajojen tai vastaavien toteuttamiseksi eri toimialoilla ja kouluissa. Tavoitteena on lisätä kaikenikäisten kuntalaisten tulevaisuuden toivoa.	Raportoidaan, onko liikunta/puuharyhmä toteutunut. Raportoidaan, onko yhteistyöllä järjestetty toiveikkuutta lisääviä tapahtumia, tempauksia tai vierailuja.
	Sosiaalipalvelut: Järjestetään infotilaisuuksia ja koulutustilaisuuksia eri kohderyhmille mm. päihteistä, vanhemmuudesta.	Infotilaisuuksien päivämäärät ja osallistujamäärät.

	Koulut: Vanhempainiltojen ym. tapahtumien ja oppilashuollon kautta tuetaan/vahvistetaan moniammatillisesti vanhemmuutta. Urjalan vanhempainyhdistykselle mahdollistetaan lausuntomahdollisuus lapsia ja vanhemmuutta koskevissa asioissa.	Tilaisuuksien määrä ja osallistujamäärät. Raportoidaan, onko lausuntoja pyydetty vanhempainyhdistykseltä.
Tehdään lähiympäristöjä esteettömäksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi	**Tekniset palvelut yhteistyössä mm. liikuntapalvelujen kanssa:** Tehdään mahdollisimman esteetön ulkokuntosali urheilukentän läheisyyteen ja rakennetaan esteetön luontoreitti ja laavu valmiiksi Sarkasuolle. Leikkipuistot ja leikkikentät pidetään turvallisina uusimalla ja huoltamalla leikkivälineitä säännöllisesti. Lisätään kevyen liikenteen käyttömahdollisuuksia ja pyöräilyä rakentamalla kevyen liikenteen väylä Laukeelan ja Huhdin välille. Parannetaan katujen ja yleisten alueiden valaistusta sekä lisätään valvontakameroita kriittisiin kohteisiin. Säilytetään hyvä talvihoidon taso katuverkolla ja tehdään aktiivista ja hallintokunnat ylittävää liikenneturvallisuustyötä liikenneturvallisuuskoordinaattorin vetämänä. Urjalan liikenneturvallisuustyöryhmä kokoontuu 2-3 krt vuodessa. Työryhmä kokoaa säännöllisesti listaa liikenneturvallisuuden kehittämiseksi ja toteuttamista myös seurataan. Suoritetaan esteettömyyskävelyt kunnan asemakaava-alueilla. “Tuotteistetaan” ulkoliikuntapaikkoja ja ulkoilureittejä siten, että esim. kirjastolta lainattavasta retkirepusta löytyy toimintaohjeet, eväsehdotukset, listaus tarvittavista välineistä, kartta ja tarvittavat osoitetiedot sekä vaikkapa makkaratikutkin retkeä varten.	Toteutunut kyllä/ei, huoltokierrosten määrä Toteutunut kyllä/ei Tyytyväisyyskyselyt / kuntalaispalaute Liikenneturvallisuutta parantavien toimenpiteiden määrä Toteutunut kyllä/ei Kuvaus toteutumisesta.

	<u>Vanhuspalvelut:</u> Selvitetään asiakkaan kaatumisvaara RAI-arvioinnin avulla. Korjataan uudet päivätoiminta- ja lähitoritilat esteettömiksi.	RAI-kaatumisraportin yhteenvetotulokset. Raportoidaan, onko uudet päivätoiminta ja lähitoritilat valmistuneet ja käytössä.
Kulttuuri-hyvinvoinnin edistäminen	**<u>Kaikki toimialat:</u>** Järjestetään matalan kynnyksen tapahtumia ja tempauksia ja kannustetaan yhdistyksiä/kuntalaisia osallistumaan erilaisiin valtakunnallisiin teemapäiviin. Pentinkulman päivien yhteydessä järjestetään eri ikäryhmille soveltuvia tilaisuuksia, jotka ovat kaikille avoimia ja maksuttomia. Luodaan kulttuuritoimijoiden verkosto ja lisätään kulttuuriosaajien osaamista rahoitushakujen osalta. Tätä kautta erilaisten kulttuuritapahtumien lisääntyminen.	Sellaisten tapahtumien kirjaaminen, joita ei aiemmissa kohdissa ole vielä raportoitu. Raportoidaan, onko kaikille avoimet ja maksuttomat tilaisuudet toteutuneet (osallistujamäärä). Raportoidaan, onko verkosto luotu.

3. PAINOPISTE: Vaikuttavat hyvinvointipalvelut

TAVOITE	VASTUUTAHOT JA TOIMENPITEET	SEURANTA / MITTARIT
Parannetaan ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta	**<u>Kaikki toimialat:</u>** Kehitetään Urjalan kunnassa laaja-alaista yhteistyötä ja tehdään HYTE-työstä näkyvää ja vaikuttavaa. Tutustutaan toisiin työntekijöihin ja heidän työtehtäviinsä, jotta nähdään paremmin yhteistyömahdollisuuksia sekä vältetään päällekkäistä työtä. Kun tietoisuus lisääntyy, on myös kuntalaisten ohjaaminen oikean palvelun pariin helpompaa. Lisätään yhteistyötä 3.sektorin toimijoiden kanssa.	Hyte-työryhmän arvio ja kuvaus toteutumisesta.
	<u>Liikuntapalvelut:</u> Uutena palveluna otetaan käyttöön liikuntaneuvonta, jonka kautta kuntalaisen on mahdollista saada apua liikunnan aloittamiseen ja harrastuksen löytymiseen. Tapaamiset voidaan järjestää myös etänä.	Raportoidaan, onko liikuntaneuvonta-palvelu otettu käyttöön.
	<u>Sosiaalipalvelut:</u> Vahvistetaan ennaltaehkäiseviä palveluja moniammatillisesti laatimalla yhteiset prosessit eri tahojen kanssa.	Arvio ja kuvaus toimenpiteen onnistumisesta.
	<u>Nuoriso- ja liikuntapalvelut:</u> Organisaatiomuutoksella parannetaan ehkäisevien palveluiden saatavuutta ja yhdenvertaisuutta. Tarkoituksena on lisätä nuoriso-ohjaajan aikaa käytännön työhön ja liikuntatoimen mahdollisuutta ottaa liikunta-neuvontapalvelu käyttöön. Käynnistetään Urjalassa Ohjaamo-palvelu, josta alle 30-vuotiailla on mahdollista saada moniammatillista ohjausta.	Raportoidaan, onko organisaatiomuutos tehty. Raportoidaan, onko palvelu avattu.

	Kirjasto: Omatoimikirjasto-palvelun käyttöönotto kirjastopalveluiden saavutettavuuden ja parantamiseksi. Kirjaston liikuntavälinelainaamon tarjontaa laajennetaan.	Kuvaus omatoimikirjasto-palvelun toimivuudesta. Onko kirjastolle tullut lisää lainattavia välineitä?
	Vanhuspalvelut: Osallistutaan “PIRKOTI-tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille Pirkanmaalla 2021-2023" -hankkeeseen. Tavoite: Vahvistaa iäkkäiden henkilöiden palveluja tarjoamalla asiakkaan yksilölliset ja muuttuvat tarpeet huomioivat, ammattitaitoiset, oikea-aikaiset ja turvalliset palvelut ympäri vuorokauden.	Arvio siitä, miten palveluja on hankkeessa kehitetty.
	Terveydenhuolto: Terveydenhuollossa pyritään saamaan kaikki vakanssit täytettyä ja hankittua riittävästi avustavaa työvoimaa, jolloin palveluiden saatavuus ja yhdenvertaisuus paranevat. Digitaalisia palveluita ja erityisesti etävastaanottoja lisäämällä voidaan vaikuttaa palveluiden saavutettavuuteen.	Vakanssien täyttöaste. Sähköinen asiointi ja etävastaanotot osa palveluvalikoimaa.
	Työllisyyspalvelut Avataan KELA-etäyhteyspiste	Onko etäyhteyspiste otettu käyttöön?
Tehostetaan tiedonkeruuta asiakaskokemuksesta ja hyödynnetään tuloksia	**Nuorisopalvelut:** Tehostetaan matalan kynnyksen mahdollisuutta antaa palautetta ja arvioida toimintaa nuorisotyössä ja Ohjaamotoiminnassa.	Arvioidaan palautteita ja raportoidaan toiminnasta.
	Nuorisovaltuusto: Nuorisovaltuusto tutustuu Harrastamisen Suomen mallin toteutumiseen Urjalassa ja selvittää kerhojen osallistujien tyytyväisyyttä kerhotoimintaan. Selvitetään myös, miksi osa nuorista ei osallistu kerhotoimintaan ja voidaanko tehdä jotain tilanteen parantamiseksi.	Toimenpiteen seurantaa ja toteutumista arvioidaan jokaisessa nuorisovaltuuston kokouksessa.

	Kirjasto: Selvitetään asiakkaiden käyttökokemuksia omatoimipalvelusta.	Kuvaus siitä, miten käyttökokemuksia on selvitetty.
	Vanhuspalvelut: Otetaan käyttöön uusi Roidu-asiakastyytyväisyyskysely ja hyödynnetään sen tuloksia palveluiden kehittämisessä. Asumispalveluissa toteutetaan asukasraadit.	Raportoidaan, onko uusi Roidu-asiakastyytyväisyyskysely järjestelmä otettu käyttöön/tulokset. Raportoidaan, onko asukasraadit toteutettu.
	Sosiaali- ja terveyspalvelut: Sähköisen asiakaspalautejärjestelmän sekä valtakunnallisten asiakaskyselyjen tuloksia hyödynnetään palvelujen kehittämisessä.	NPS-suositteluindeksi ja sekä raportoidaan, onko palveluita kehitetty tulosten suuntaisesti.
	Varhaiskasvatus: Huoltajille järjestetään asiakaskyselyt syyskaudella ja keväällä. Tuloksia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Lasten osallisuutta ja kokemusta varhaiskasvatuksesta selvitetään kyselyin, haastatteluin tai havainnoinnein.	Raportoidaan, onko huoltajille järjestetty kyselyt ja onko toimintaa kehitetty tulosten suuntaisesti. Arvio siitä, onko lapsilla ollut mahdollisuus vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen kyselyjen, haastattelujen tai havainnointien pohjalta.
	Johtoryhmä: Toteutetaan kuntalaiskyselyjä vuosittain.	Vuosittain toteutettavien kyselyiden sekä kyselyyn vastanneiden määrä.
	Työllisyyspalvelut Otetaan käyttöön asiakastyytyväisyyskysely ja Kykyviisari, joka on työ- ja toimintakyvyn itsearviointimenetelmä.	Onko asiakastyytyväisyyskysely ja Kykyviisari-testi lähetetty ja tulokset käsitelty kaksi kertaa vuodessa?

Käytetään innovatiivisia ja uusia menetelmiä elintapaohjauksen parantamiseen	**<u>Kaikki toimialat:</u>** Yhteistyöllä kokoamme Urjalan kotisivuille kattavat Hyvinvointia elintavoilla – elintapaohjaussivustot, jotka palvelevat kaikenikäisiä kuntalaisia. Kuntalaisilla on mahdollisuus löytää sivuilta tukea omaehtoiseen hoitoon sekä yhteystiedot palveluihin, joista tavoittaa tarvittaessa ammattilaisen tuekseen.	Raportoidaan, onko Hyvinvointia elintavoilla – sivustot toteutuneet.
	<u>Vanhuspalvelut:</u> Etähoivan (VideoVisit) laajentaminen ennaltaehkäisevissä palveluissa.	Raportoidaan, onko etähoivan palveluja lisätty.

4. Painopiste: Osallisuus ja vaikuttaminen

TAVOITE	VASTUUTAHOT JA TOIMENPITEET	SEURANTA / MITTARIT
Edistetään sosiaalista osallistumista	**Sosiaalipalvelut:** Jalkautetaan palveluja, jotta päästään lähemmäksi kuntalaisia ja mahdollistetaan heidän osallistumista (mm. koulut ja päiväkoti sekä erityisryhmät).	Kuvaus sosiaalitoimen palvelujen jalkauttamisesta.
	Vanhuspalvelut: Kehitetään lähitoritoimintaa asiakastoiveiden mukaisesti.	Kuvaus siitä, kuinka lähitori toiminnassa kuultu asiakkaiden toiveita ja onko niitä pystytty toteuttamaan.
	Varhaiskasvatus: Huoltajilla on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen vasu-keskusteluiden, yhteisten tapahtumien, kyselyiden ja päivittäisen vuorovaikutuksen kautta.	Raportoidaan, onko esille nousseita asioita otettu toiminnassa huomioon.
	Viestintä: Kannustetaan aktiiviseen keskusteluun kunnan some-kanavissa, ja ollaan itsekin aidosti läsnä vastaamassa.	Kuvaus ja arvio siitä, onko seuraajien määrä/aktiivisuus kasvanut.
Edistetään yhteiskehittämistä eri sidosryhmissä (sisäiset ja ulkoiset)	**Sosiaalipalvelut:** Vahvistetaan moniammatillista roolia käynnistämällä ja tiivistämällä yhteistyötä sidosryhmien kanssa elintapaohjauksen ja sähköisen perhekeskuksen kautta. Hyvinvointialueen kautta tullaan poistamaan kuntakäsite tietyissä palveluissa ja toimitaan sidosryhmissä yli kuntarajojen.	Kuvaus/arvio toimenpiteen toteutumisesta.

	<u>Vanhuspalvelut:</u> Lisätään yhteistyötä vanhuspalveluiden, vanhus- ja vammaisneuvoston sekä järjestöjen välillä.	Kuvaus/arvio siitä, miten yhteistyö lisääntynyt.
	<u>Nuorisopalvelut:</u> Vahvistetaan nuorten toimijuutta ja vapaa-ehtoistyön merkitystä jokapäiväisessä toiminnassa, sekä selvitetään nuorten vapaaehtoistyön opinnollistamisen mahdollisuudet. Vahvistetaan nuorten osallisuutta Ohjaamontoiminnan edelleen kehittämisessä.	Raportoidaan toiminnan toteutumisesta. Raportoidaan toiminnan toteutumisesta.
Vaikutetaan päätösten ennakkoarviointi-menettelyn kautta	**<u>Johtoryhmä:</u>** Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi otetaan Urjalassa käyttöön.	Raportoidaan, onko kunnassa kirjallinen toimintaohje päätösten vaikutusten ennakkoarvioinnin toteuttamisesta (TEAviisari/Kuntajohto/Johtaminen).

8.2. Hyte-kerroin

Kunnille otetaan vuoden 2023 alusta käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

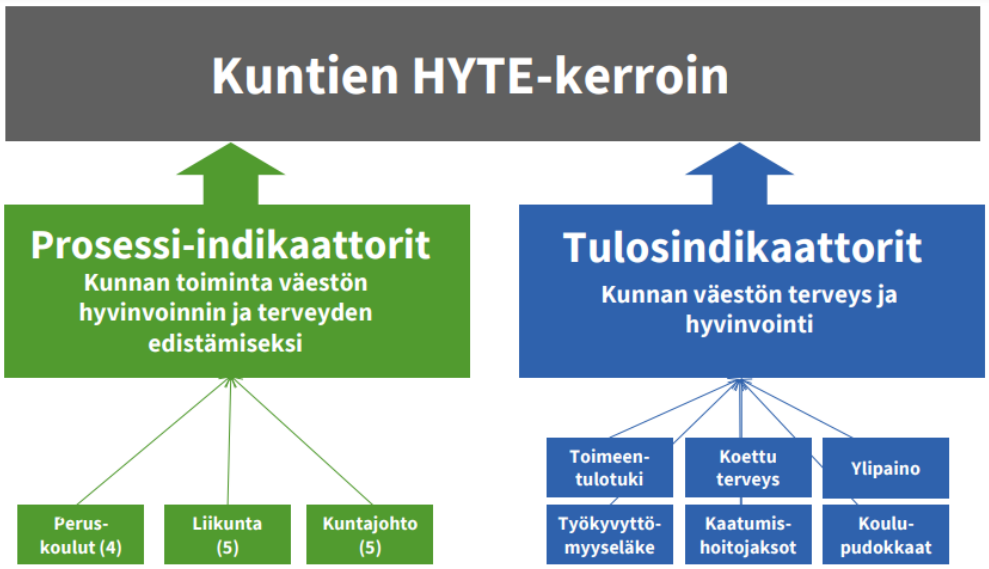

Prosessi-indikaattorit (14 kpl) kuvaavat kunnan toimintaa ja niillä haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on". **Tulosindikaattorit** (6 kpl) puolestaan mittaavat muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä. (LÄHDE: THL)

Indikaattoreita ja niille suunnattuja toimenpidesuosituksia ei kirjata erikseen Urjalan laajaan hyvinvointikertomukseen ja –suunnitelmaan, mutta aihetta tullaan varmasti käsittelemään tarkemmin valtuustokauden aikana. Hyvin toteutetulla HYTE-työllä on kuntien talouteen positiivinen vaikutus.

OSA 3 VALTUUSTOKÄSITTELY

9. Urjalan laajan hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman laatijat

Hyte-työryhmä

Annu Kuusisto, kunnanjohtaja
Heidi Jalli, liikunta- ja hyvinvointikoordinaattori
Marjo Jäärni, ts. liikunta ja hyvinvointikoordinaattori (1.8.2019-31.1.2022)
Jada Pulkkinen, kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja
Juha Salo, sivistysjohtaja
Maria Eskelinen, tuottaja
Merja Niekka, kotihoidon palveluesimies
Miia Nummila, päiväkodin johtaja
Osmo Hongisto, yhdyskuntatekniikan rakennusmestari
Päivi Lammi, ruoka- ja siivouspalvelupäällikkö
Rina Reini-Laaksonen, perhepalveluiden koordinaattori, PirSOTE Akaa-Urjala koordinaattori
Tiina Juutilainen, nuoriso- ja vapaa-aikakoordinaattori

Kuvat: Joona Paija

10. Laajan hyvinvointikertomuksen hyväksyminen
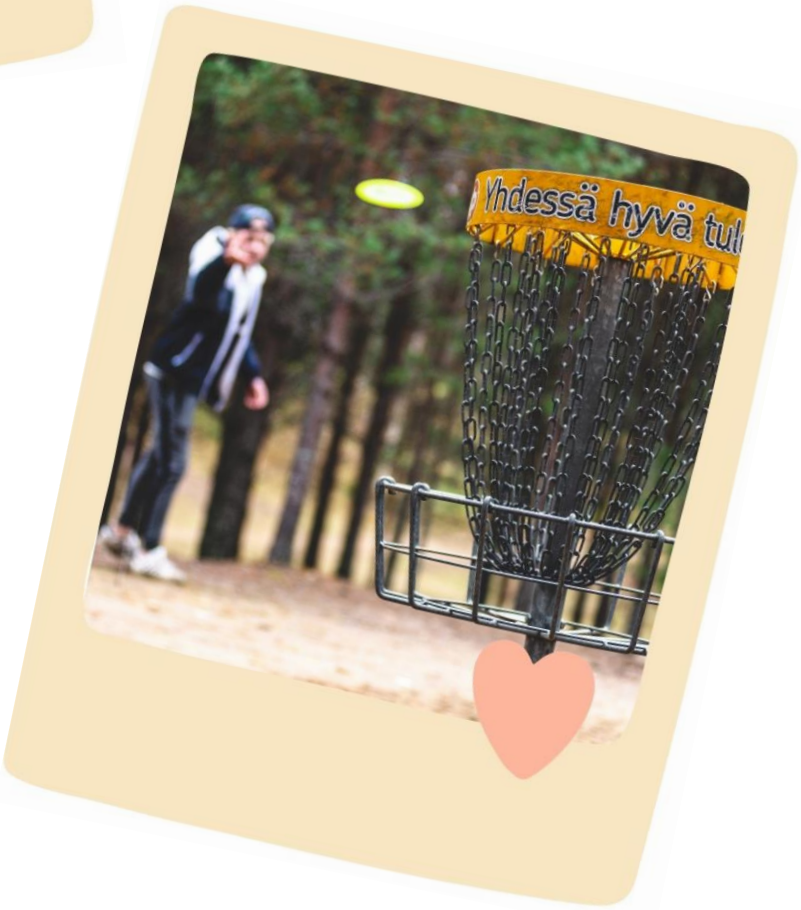
Urjalan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2024 on hyväksytty kunnanhallituksessa 13.6.2022 ja valtuustossa 20.6.2022.